

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 2 APRIL 1947

No. 1560

COMMISSIE VAN REDACTIE:*H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;**H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.**Administratie: Pieter de Hoogstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.**Aangeteekende stukken aan het Bijkantoor Westzeedijk,
Rotterdam (W.).**Alle correspondentie betreffende advertenties te richten
aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141,
Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).***INHOUD:**

	Blz.
De artikelen van deze week	263
Uit buitenlandsche bron	263
Energie en bezinning door <i>Ir A. Plate</i>	264
Duitsch-Russisch perspectief door <i>J. H. Cohen Stuart</i>	266
De wereldvetpositie door <i>Dr E. van de Wiel</i>	268
Ingezonden stuk:	
Strijdpunten ten aanzien van de Vermogensheffing door <i>Justus Meyer</i> , met naschrift van <i>Prof. Dr N. J. Polak</i>	271
Aanteekeningen:	
Goedkoop-geldpolitiek	273
Loonshoogte en werkgelegenheid	274
Internationale notities:	
De Franse betalingsbalans voor 1947	275
Argentinië's economische politiek	276
Singapore's herstel	276
Geld- en kapitaalmarkt	276
Statistieken:	
Bankstaten	277
Overzicht der laatste vier verkorte balansen van De Neder- landsche Bank	278
Emissies in 1947	278
Stand van 's Rijks Kas	279
Uitvoer van landbouwproducten uit Indonesië	279
In- en uitvoer van Nederland in 1946	279

DEZER DAGEN

verleggen zich de accenten. Nu Linggadjati ook parlementair in kannen en kruiken is, bezint het Nederlandsche volk, toch al in schoonmaakstemming, zich op de binnenlandsche economie. De overneming van de Zeppelin-fabrieken brengt Nederland niet in de wolken; integendeel, velen verlaten het luchtkasteel der schijnwelvaart. Prof. Brouwers noemde onze algemeene economische positie nog miserabel; ook de pers werd wakker: men vraagt opheldering over onze valutapositie. Minister Lieftinck zal

opening van zaken doen, men mag een accent grave verwachten.

Frankrijk zit met identieke moeilijkheden: een tekort aan dollars, dat, juist nu de factor arbeid ruimer beschikbaar komt — met Italië werd overeengekomen, dat dit jaar 200.000 Italianen in Frankrijk zullen werken —, de uitvoering van het plan-Monnet in gevaar brengt. Bovendien treedt in de politiek generaal de Gaulle als accent aigu op.

Engeland — de geschiedenis herhaalt zich — is de anderen een phase voor; het werkt reeds, hoewel schoorvoetend, aan de therapie. De Regeering stelde een „Planning Office” in, onder leiding van Sir Edwin Plowden. „It is no answer to appoint Sir Edwin Plowden to the uncomfortable task of planning more efficiently the restrictions that will be necessary in the absence of a policy”, zegt „The Economist” van 29 Maart sceptisch. De diagnose is inmiddels voortgezet met de bekendmaking, dat de landbouw door winter en dooi een schade van ruim f 200 miljoen heeft geleden; voorts zal de steenkoolproductie in het eerste halfjaar 1947 vermoedelijk 10 miljoen ton bij de geraamde 100 miljoen ton ten achter blijven. Sir Stafford Cripps achtte voor 1947 buitenlandsche credieten tot een bedrag van £ 350 miljoen noodzakelijk.

Tegenover den nadruk, die West-Europa thans legt op het valutaprobleem — Nederland bracht het, in de Economische en Sociale Raad der Vereenigde Volken, zelfs in internationale discussie — hebben de Amerikanen meer aandacht voor de lasten, die op de belastingbetalers drukken. Men wordt er, zelfs bij politieke oogmerken, zuiniger op de dollars dan de Regeering had verwacht; de debatten over de hulp aan Griekenland en Turkije — welks valutapositie uitstekend blijkt te zijn — duren voort. Inmiddels liet de Amerikaansche Regeering de Vereenigde Volken in haar nieuwe politiek deelen; Senator Austin lichtte het steunprogramma toe in den Veiligheidsraad, die, tegelijk met Rusland's tiende veto, zijn eersten verjaardag vierde; Senator Vandenberg versterkte nog Austin's accent.

Beter dan de Veiligheidsraad heeft de Economische en Sociale Raad het er af gebracht; over den wederopbouw der verwoeste gebieden is thans organisatorische overeenstemming bereikt.

Spijkers met koppen wilden thans ook de Groote Vier te Moskou. Met Spaak prefereerden zij afwijkende methoden voor dezelfde doeleinden: terwijl Marshall de maat markeerde, bonden zij zich aan een termijn van drie dagen, waarbinnen overeenstemming moest zijn bereikt over Duitschland's economische eenheid en politieke status en de door dit land te verrichten herstelbetalingen. De debatten over de Duitse activa in Oostenrijk toonen voorloopig het gebruikelijke beeld.

„The world, if we like to view it so”, zegt Havelock Ellis, „is fundamentally a very ugly place”. De eerstelingen der vrijheid zijn niet verheugend. Behalve in Den Briel, dat ook dezen eersten April een verblijvend initiatief toonde.

HAV BANK - SCHIEDAM
PERSONEEL-VERZEKERING

**Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij
 H. A. M. Roelants
 Schiedam**

gispen
 meubelen en gisolampen
 culemborg
 amsterdam
 rotterdam

„HOLLANDIA“
 HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
 PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Zoojuist is verschenen
 als 39e Publicatie van het N.E.I.

Dr H. J. Witteveen

**Loonhoogte
 en werkgelegenheid**

Prijs f 6,—

(prijs voor leden en donateurs van het
 N.E.I. f 4,50)

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij de uitgevers
De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

**AMSTERDAMSCHER
 BANK N.V.**

KAPITAAL f 55.010.000. RESERVES f 31.500.000

De kosten van reconstructie Uwer
 administratie, welke door brand ver-
 loren mocht zijn gegaan, kunnen
 tot een hoog bedrag oploopen.
 Zij zijn door een tot dat doel op-
 gestelde polis tegen matige premie
 te verzekeren. Hetzelfde geldt voor
 teekeningen, modellen, plannen, kar-
 totheken e.d.

Wij verschaffen gaarne inlichtingen.

R. MEES & ZONEN
 ASSURANTIE-MAKELAARS
 AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE
 DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

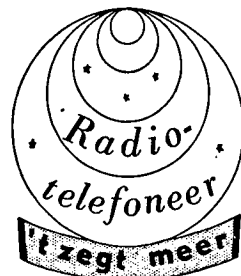

**N.V. KONINKLIJKE
 NEDERLANDSCHE
 ZOUTINDUSTRIE**

.Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

*Fabriek van:
 zoutzuur, (alle kwaliteiten)
 vloeibaar chloor
 chloorbleekloog
 natronloog, caustic soda.*

**ALLE
 PTT
 KANTOREN
 VERSTREKKEN
 U GAARNE
 INLICHTINGEN**

(P.T.T.)

EERSTE NEDERLANDSCHE
 Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
 Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT · BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering
 verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
 toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
 Vraagt U eens' welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Ir A. Plate, *Energie en bezinning.*

Het initiatief, dat in het Nederlandsche bedrijfsleven aanwezig is, overtreft de mogelijkheden van verwerklijking. De oplossing van de vraag, hoe de wederopbouw kan worden versneld, moet daarom in andere richting worden gezocht: meer materialen en meer arbeidskracht.

De stoot tot deze versnelling zou kunnen worden gegeven door een groote buitenlandsche leening, waarmede o.a. de woningbouw kan worden bevorderd. Herkrijging van behoorlijke woningtoestanden zal vervolgens de arbeidsproductiviteit kunnen verhoogen. Bij dit alles is de factor organisatie van groot belang; het administratieve apparaat, zoowel van Rijk als gemeenten, moet zoo efficiënt mogelijk worden georganiseerd. De gemeente Rotterdam heeft reeds een begin gemaakt met de versoering door het instellen van een efficiëncy-commissie.

J. H. Cohen Stuart, *Duitsch-Russisch perspectief.*

Het probleem Duitschland is slechts een onderdeel van het probleem van machtsverhouding tusschen Rusland enerzijds en de Angelsaksische landen anderzijds, een evenwicht, dat de vredespolitiek zal moeten vinden en handhaven.

De thans bestaande grenslijn tusschen de Russische en de Angelsaksische machtssfeer geeft een strategischen evenwichtstoestand weer; zij is niet toevallig getrokken.

De politieke ontwikkeling van Europa sinds Napoleon culmineerde in Bismarck's politiek, er op gericht Oost-Europa onder Pruisisch beheer te stellen. Na de opkomst van Rusland willen de Slavische volken het „Duitsche gevaar" thans volledig liquideeren. Hier ligt ook een economisch probleem. Werd Oost-Europa na den vorigen oorlog speelbal van het Westersch kapitaal, thans wil het dit kapitaal slechts toelaten in den vorm van staatsleeningen.

Dr E. van de Wiel. *De wereldvoetpositie.*

De totale vooroorlogsche productie van plantaardige en dierlijke oliën en vetten kan worden gesteld op ca. 19,3 miljoen ton; de plantaardige oliën en vetten namen hiervan ca. 60 pCt. voor hun rekening. Azië was de belangrijkste producent van oliehoudende zaden. Het wereldverbruik per hoofd bedroeg in 1938 ongeveer 9,1 kg, het corresponderende cijfer voor Europa was ongeveer 17,8 kg. Europa was voor rond 43 pCt. op invoer aangewezen, de Vereenigde Staten voor slechts 25 pCt.

In 1946 bedroeg de wereldproductie ca. 16,3 miljoen ton. Gezien de bevolkingstoename sinds 1938 bedroeg het tekort in 1946 ca. 4 miljoen ton. De werelduitvoer zal in 1947 ca. 3 miljoen ton bedragen, de helft van het vooroorlogsche cijfer. Te verwachten valt, dat het zeker nog 3 à 4 jaren zal duren, voordat de productie van oliën en vetten weer op vooroorlogsch peil zal zijn gekomen.

UIT BUITENLANDSCHE BRON.

De beteekenis van de overeenkomst van Linggadjati voor Engeland en het belang, dat dit land heeft bij een spoedig economisch herstel van Indonesië, blijkt o.a. uit het feit, dat, volgens „The Times" van 26 Maart jl., de Engelschen hier een kapitaalinvesteering van £ 50 miljoen hebben. Het blad hoopt dan ook, dat dit bezit niet in gevaar wordt gebracht door een „narrowly selfish policy on the part of the local authorities".

Het tabaksverbruik in Engeland is, volgens de „Neue Zürcher Zeitung" van 27 Maart jl., sterk gestegen. In 1933: 149 miljoen lbs, bij het uitbreken van den oorlog: 190 miljoen lbs per jaar, in 1945: 233,79 miljoen lbs, in 1946: 250,39 miljoen lbs. Sedert 1939 zijn de sigarettentprijzen met bijna 150 pCt. verhoogd. Het toegenomen verbruik heeft voor den Staat enerzijds het voordeel,

dat door de verhoogde belasting de inkomsten aanzienlijk zijn gestegen (thans bedragen zij £ 450 miljoen per jaar), anderzijds het nadeel, dat de tabak moet worden geïmporteerd (vnl. uit de Ver. Staten). Enkele importcijfers voor tabak:

1938: £ 23,28 miljoen, waarvan uit de Ver. Staten £ 17,77 miljoen.

1945: £ 53,43 miljoen, waarvan uit de Ver. Staten £ 46,12 miljoen.

1946: £ 65,62 miljoen, waarvan uit de Ver. Staten £ 55,17 miljoen.

In de tweede helft van 1946 gaf Engeland in de Ver. Staten een bedrag uit van £ 124 miljoen (\$ 496 miljoen), waarvan alleen voor tabak £ 39,2 miljoen, d.i. 32 pCt., tegenover voor grondstoffen en machines resp. slechts 11 pCt. en 5 pCt.

De export van Engeland vertoont, zoo zegt „The Investors' Chronicle" van 29 Maart jl., een dalende tendentie. Dit is het duidelijkst te zien, indien de cijfers voor de afgelopen zes maanden worden uitgedrukt in maanden van 26 werkdagen:

	in miljoenen ponden
September	74
October	87½
November	92
December	90
Januari	88
Februari	82½

De mijnbouw in het Ruhrgebied heeft in het bijzonder met het arbeidersprobleem te kampen, zoo bericht de „Neue Zürcher Zeitung" van 28 Maart jl. Het aantal mijnwerkers vertoonde het volgende verloop: 1938: 289.000, 1944: 357.000, eind 1945: 260.000, eind 1946: 289.000, eind Februari 1947: 305.000; d.w.z. 5 pCt. meer dan in 1938. De productie per werkdag verliep echter als volgt: 1938: 416.500 ton, 1944: 340.000 ton, 1945: 161.000 ton, 1946: 182.500 ton, Januari 1947: 211.500 ton, Februari 1947: 227.417 ton, d.w.z. ongeveer 46 pCt. minder dan in 1938. Uit deze divergentie van het aantal tewerkgestelden en de productie blijkt een sterke daling van de prestatie per arbeider (in 1938 1,9 ton, in Febr. 1947 1,25 ton). Oorzaken: onvoldoende voeding, te hooge leeftijd der mijnwerkers, toenemende afwezigheid wegens ziekte en eigenmachtig wegblijven.

De goud- en deviezenpositie van Turkije is, zoo deelt de „United States Information Service" van 27 Maart jl. mede, sterk. Bij den aanvang van 1947 beliep het netto-bezit van Turkije aan buitenlandsche valuta (grootendeels converterbaar) en goud in totaal \$ 245 miljoen, waarvan \$ 227 miljoen aan goud. Zijn buitenlandsche verplichtingen in 1947-'48 worden geraamd op \$ 300 tot \$ 330 miljoen, met inbegrip van de reeds verleende Amerikaanse credieten ten bedrage van \$ 40.979.000.

Gegevens omtrent den economischen toestand van Bolivia zijn uiterst schaarsch. De volgende, ontleend aan „The Financial Times" van 27 Maart jl., geven hierover echter eenig idee. De export in het tweede kwartaal van 1946 bedroeg \$ 15.540.000 tegen \$ 22.014.000 in de overeenkomstige periode van 1945. Deze daling werd vnl. veroorzaakt door afgenomen tinverschepingen. De export van wolfram bleef klein wegens geringe buitenlandsche vraag; de vraag naar zilver, antimonium, lood en zink was daarentegen toegenomen. Het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud in La Paz lag in December 1946 op 259 (Dec. 1939 = 100). De wisselkoersen zijn ongewijzigd, hoewel de bankbiljettencirculatie en de deposito's bij de Centrale Bank het volgende verloop vertoonden: Juni 1944: 1.957 miljoen; Juni 1945: 2.290 miljoen; Maart 1946: 2.676 miljoen; Juni 1946: 2.780 miljoen bolivianos.

De rentevoet is hoog (9 pCt.).

ENERGIE EN BEZINNING.

Het vlot niet met de wederopbouw in ons land en, wat de groote steden betreft, speciaal niet met die in Rotterdam en in Den Haag. D.w.z., het vlot niet op de wijze, zooals wij, het zouden willen. Het tempo gaat ons te langzaam.

Een vergelijking met het buitenland brengt tot bezinning, doet zien, dat wij zeker niet de mindere zijn.

Wat valt te doen om toch aan onze energie een uitlaat te geven?

Tam tam en jarenplan ligt niet in onze volksaard. Het behoort bij Amerikanen en Russische volkscommissarissen.

Tentoonstellingen en dergelijke middelen om de aandacht op ons tekort te vestigen hebben het voordeel even een opwekking te geven, daar, waar de hoop verflauwt. Zij hebben het nadeel, dat wellicht krachten, die in het arbeidsproces hoog noodig zijn, tijdelijk aan hun bestemming worden onttrokken, zoodat tegenover de winst direct een verliespost komt te staan.

Bezinning, nadenken over de oplossing van het uiterst gecompliceerde vraagstuk van het herstel eener fijn gedifferentieerde samenleving, welke door de Duitschers grondig uit en in elkaar werd geslagen, brengt tot het zoeken naar grondoorzaken van de voor ons gevoel te trage opbouw van stad en land.

Die oorzaken zijn vele. Ik meen ze in hoofdzaak samen te kunnen vatten in de volgende rubrieken.

- a. initiatief;
- b. materialenvoorziening;
- c. arbeidskwantum;
- d. organisatie.

Het geldprobleem laat ik buiten beschouwing. Hoe belangrijk ook, het wordt na de geldsaneering grotendeels beheerscht door materialenvoorraad en verhooging van arbeidsproductiviteit, welke onder de rubrieken b en c kunnen worden gebracht.

Beginnen we met het eerste. Waar het aan initiatief ontbreekt, blijven te veel aan materiaal en arbeidskrachten ongebruikte factoren.

Wordt in ons land te weinig initiatief ontwikkeld?

Wie veelvuldig in aanraking komt met leiders van het Nederlandsche bedrijfsleven, zal moeilijk tot een andere slotsom kunnen komen dan deze: het tintelt van initiatief.

De behoefte aan energie-ontwikkeling is bij velen zelfs zoo groot, dat zij het gedwongen afwachten niet verdragen en hun ongenoegen botvieren in een vaak eenzijdige en onredelijke critiek op maatregelen der Regeering, welke van de hoek van het bedrijfsleven uit gezien veel waars bevat, maar waarbij het gemis aan overzicht over het geheel wel eens ontbreekt. Psychologisch volkomen verklaarbaar. De voorhanden zijnde energie kan zich in het nemen van initiatief niet voldoende ontplooiën en wil zich afreageren.

De goede schouwer zal hier of daar zonder twijfel bedrijfsleiders weten aan te wijzen, die bij de pakken neer blijven zitten, omdat ze, hun bezit vernield ziende, niet den weg meer vinden om hun bedrijf weder op te bouwen. Vraagstukken van bijzondere aard doen zich hierbij voor. Hij, die is ingeschreven in het grootboek van de wederopbouw, zal met het ingeschreven bedrag op geen stukken na uit kunnen komen om zijn fabriek, werkplaats, winkel of kantoor te doen herrijzen. Hij ziet op tegen het vragen van een groot crediet of wel hij kan dit niet verkrijgen. Maatregelen van organisatorische aard zullen hierin ten deele of geheel kunnen voorzien. Industriegebouwen bijv., waarin men ruimten kan huren, zoodat men niet gedwongen is zelf te bouwen, zijn reeds in de maak.

Maar de optelsom van alle aanwezige initiatief is momenteel zoo groot, dat deze uitgaat, en vermoedelijk veruitgaat, boven de mogelijkheden van verwerkelijking, omdat het totaal der materiaalvoorraden en der aanwezige ar-

beidskracht daarvoor onvoldoende is. Zóó gezien schuilt in propaganda voor het nemen van meer initiatief zelfs een gevaar, omdat, mocht zij effect hebben, het resultaat wel eens zou kunnen zijn dat er, gezien de mogelijkheden van directe verwezenlijking, te veel voorloepig onuitgevoerd blijft. Hetgeen beteekent: meer ongeduld, meer overlading van diverse overheidsbureaux, welke vergunning voor dit en voor dat moeten geven, onttekening van technisch en ander personeel noodig bij de realisering van plannen, welke dadelijk kunnen worden uitgevoerd of welke reeds in uitvoering zijn.

Het gevaar van zgn. uitsmering van materiaal en beschikbare arbeidskracht treedt in, als meer tegelijk wordt aangevat dan voor voltooiing in aanmerking komt. Er wordt meer ondernomen, maar er wordt minder tijd afgeleverd. Naar hetgeen men beluistert is dit gevaar hier en daar inderdaad reeds ingetreden en wordt voltooiing van ondernomen bouw erdoor vertraagd. Hierbij komt nog, dat er aan sommige zeer noodige bouwmaterialen een groot tekort bestaat, niet alleen in ons land, maar in de geheele wereld, zoodat op geen enkele wijze hierin is te voorzien.

De oplossing van het probleem van het sneller herstel zal dus niet in aanwakking van het initiatief moeten worden gezocht, maar in andere richting. Er zullen meer materialen aan de markt moeten worden gebracht en er zal meer arbeidskracht disponibel moeten komen.

Het eerste beteekent vooral: beschikking over meer deviezen.

In de naaste toekomst zullen deze bij lange na niet verkregen kunnen worden door de verhooging van de export. Zoekt men het enkel in die richting, dan treedt men bovendien oogenblikkelijk een der vele vicieuze cirkels binnen, waarmede wij tegenwoordig zoo bekend zijn geraakt.

Meer bouwmogelijkheid (indirect noodig voor belangrijke verhooging van de export) door meer bouwmaterialen of grondstoffen daarvoor uit het buitenland aan te koopn beteekent: de beschikkingmogelijkheid over meer deviezen, terwijl dit omgekeerd weer veronderstelt: sneller draaien van de productiemachine om deviezen te verdienen.

Doorbreking van de cirkel is denkbaar door het aangaan van nog een groote leening om daarmee datgene in het buitenland aan te koopn, dat noodig zal zijn om in sneller tempo fabrieken, kantoren, winkels en woningen te kunnen bouwen.

Stel, dat een nieuwe leening van bijv. een milliard gulden kan worden aangegaan, dan zal daarmee de jaarlijksche renteschuld door de Staat aan het buitenland, welke volgens het Centraal Economisch Plan voor de jaren 1949 en volgende, op f 50 miljoen wordt begroot, nog niet worden verdubbeld, terwijl men niet te pessimistisch behoeft te zijn omtrent de mogelijkheid hierdoor indirect een zoodanige vermeerdering van exportgoederen te kunnen voortbrengen, dat daarmee de aflossing kan geschieden. Sneller opvoering van het productievermogen kan nog deze goede kant hebben, dat — hetzij en passant gezegd — het kostbare weefsel van onze buitenlandsche handelsrelaties niet nog meer wordt geschonden dan onder de zoo zeer gewijzigde internationale verhoudingen reeds het geval is.

Behoort het sluiten van nog groote buitenlandsche leeningen tot de mogelijkheden?

Misschien zullen aan de buitenlandsche crediteuren garanties moeten worden gesteld.

Daartegen rijzen bezwaren; maar toch, een bezwaar zal men op de koop toe moeten nemen, wil men sneller vooruit dan thans mogelijk is.

Ik denk ook aan de mogelijkheid op groter schaal de woningbouw te bevorderen met behulp van buitenlandsch crediet. Indien de Regeering evenals nu de lasten op zich blijft nemen, welke uitgaan boven die van een vóóroorlog-sche exploitatierekening, kan het garantie-object niet aantrekkelijk zijn.

DRUKWERK

Redactie „Economisch-Statistische Berichten”

Pieter de Hoochstraat 5

ROTTERDAM-(W.)

Gelieve mij te noteren voor:

..... abonnement(en) „Vooraf gezonden Conjunctuur-berichten” ad f 50. – per kwartaal.

Adres :

Naam :

.....
.....
(duidelijk s.v.p.)

Door juist de woningbouw hiervoor uit te kiezen doet men een stap in de richting om ook het euvel van het tekort aan arbeidskrachten te verkleinen. Dit euvel zal toch voornamelijk moeten worden bestreden door verhooging van de arbeidsproductiviteit.

Het aantal beschikbare arbeidskrachten immers zal in de naaste toekomst moeilijk belangrijk kunnen worden opgevoerd. Vermindering van het getal jonge mannen, dat onder militaire dienst is, kan in de naaste toekomst niet worden verwacht. Wel is eenige vermeerdering denkbaar door terugkeer in de maatschappij van enkele tienduizenden politieke delinquenten, maar van veel betekenis voor de verhooging van het totaal verkrijgbaar kwantum arbeid is dit niet.

Op de verhooging van de arbeidsprestatie zal men dus hoofdzakelijk het oog moeten richten. Indien deze gemiddeld op ongeveer 80 pCt. van die van vóór den oorlog wordt aangenomen bij al die ondernemingen, welke direct en indirect bij het bouwbedrijf zijn betrokken, dan schat men vermoedelijk naar de hooge kant, al erken ik, niet over goede gegevens van recenten datum te beschikken.

Verhoging van arbeidsprestatie ligt niet alleen bij de lust en de fysieke mogelijkheid van den arbeider om meer te produceeren. Tal van factoren buiten hem om spelen hierbij ook een rol. Maar toch mag worden aangenomen, dat de persoonlijke werklust van betekenis is.

Zou nu versnelling van het proces der herkrijging van behoorlijke woningtoestanden hierbij geen factor van betekenis zijn? Te bewijzen valt hier niets, maar ik kan niet aannemen, dat de ondragelijke toestanden, waarin duizenden thans het gezinsleven moeten leiden, niet van invloed zouden zijn op de psychische en ook wel op de fysieke conditie, waarin de werkman zijn dagelijksche arbeid verricht.

Zoo kom ik tot de samenhang der factoren, welke het tempo der productie zouden kunnen versnellen.

Samengevat zou deze als volgt luiden: buitenlandsche leening tot snellere opvoering van ons productievermogen; snellere aankoop van goederen, vooral ook ten bate van de bouwnijverheid; eventueel woninggroepen als garantie voor de geldschietters; indirect gevolg van de grootere woningvoorraad: verhoging der arbeidsproductiviteit.

In deze gedachtengang kan de productiemachine langzaam aan sneller op gang worden gebracht. Begint men echter ze door middel van een ontijdig aanwakkeren van initiatief sneller in beweging te brengen dan feitelijk mogelijk en geoorloofd is, dan slaat het wiel door en wordt het omgekeerde bereikt van wat men wil.

Over de noodzakelijkheid van meer geldopneming in het buitenland moge nog een enkel woord worden gezegd.

Het is geen geheim, dat onze deviezenvoorraad bedenkelijk slinkt. Het is ook bekend, dat de financiering van den bouw van 'zeg voorloopig 25.000—30.000 woningen per jaar practisch is uitgesloten.

Wil men vooruit, dan zal men, zij het nolens-volens, opnieuw de medewerking van buitenlandsche financiers moeten inroepen en men zal niet mogen schromen daarvoor garanties te verstreken, voorzóóver deze acceptabel zijn. T.a.v. een afgerond object, zooals bepaalde groepen woningen, zien wij daarin ook een niet te groot bezwaar. Slikt men de pil niet, dan zal men voor stilstand of achteruitgang komen te staan.

Bij de woningbouw zijn wij thans — tegen de verwachting in — nog achteruitgaand; de behoefte neemt toe in verhouding tot het aanbod van woningen.

De factor organisatie lieten wij nog buiten bespreking. Hij staat eenigszins apart, maar is zeer belangrijk. De energie van menig bedrijfsleider wordt geremd, doordat hij niet meer heenkomt door de administratieve moeilijkheden, welke hem in den weg worden gelegd.

De buitenstaander verplaatst zich hierin moeilijk, acht

de klachten overdreven. Zoo is het niet: de moeilijkheden zijn groot, in sommige gevallen bijna onoverkomelijk. Bezinning zal ook hierbij er toe moeten brengen de wrijving niet grooter te doen zijn dan door de omstandigheden nu eenmaal is geboden. Dit zal op verschillende plaatsen en volgens verschillende methoden moeten geschieden.

Ten eerste moge de vraag worden gesteld of er hier en daar geen overorganisatie dreigt.

Worden er met de beste bedoelingen niet af en toe nieuwe maatschappijen, vereenigingen en stichtingen opgericht, waarvan het werk beter aan reeds bestaande organisaties ware op te dragen? Ik stel enkel de vraag zonder haar te beantwoorden. Het Nederlandsche volk heeft nu eenmaal een sterke neiging tot vereenigingsleven. Deze deugd wordt een ondeugd, indien ze wordt overdreven en tot overorganisatie leidt. Men kan gemakkelijk statuten maken of een Koninklijk besluit afkondigen, een gebouw huren of vorderen, er een portier en zelfs een directeur in plaatsen, maar daarmee is men er niet. Dus ook hier: bezinning.

Op ambtelijk gebied kan door decentralisatie, hetgeen o.a. inhoudt aan de gemeente en in het bijzonder aan de groote gemeente weer haar zelfstandigheid evenals vóór de bezetting teruggeven, waardoor op vele gebieden vlotter afdoening wordt verkregen. Ik weet, dat hier het financieel probleem van veel invloed is. Het Rijk neemt de kosten van den wederopbouw voor zijn rekening, d.w.z. het is misschien niet voldoende officieel vastgelegd, maar hiervan zal men toch moeten uitgaan. Het Rijk financiert ook geheel of voor een belangrijk deel de woningbouw. Uit een en ander vloeit voort: invloed van Den Haag. Maar al wordt op loffelijke wijze van daaruit meegewerkt, zoo is een en ander te veel afhankelijk van persoonlijk goede verhoudingen. Het geven van zoo groot mogelijk zelfstandigheid aan de gemeenten, opdat zij met het particulier bedrijfsleven zonder veel ruggespraak zaken kunnen doen, is noodig. De voorgedij, welke uit de financieele verplichtingen van het Rijk ontspruit, beperke zich tot algemeene regels en kome niet van geval tot geval tot uiting.

Van groot belang is eveneens, dat de gemeentelijke instanties, welke bij de wederopbouw zijn betrokken — het zijn er verschillende — vlot en efficiënt werken.

Ik weet uit ervaring, dat wat Rotterdam betreft, de onderlinge samenwerking zeer goed is.

Wat te verbeteren valt is misschien een meer efficiënte werkwijze binnen de diensten zelf. Decentralisatie binnen het ressort van een dienst zelf kan van groot belang zijn; het vergt zelfverloochening van den leider. Annex hiaraan is de efficiëncy in alle onderdeelen van de dienst. Het beteekent een grondig onderzoek naar de werkwijze in elke afdeling en onderafdeeling, zoodat geen nota, staat of tekening te veel wordt gemaakt.

Een detailonderzoek tot het uiterste van het administratieve apparaat kan overbodigheden aan den dag brengen, welke den man, die er dagelijks bij is betrokken, niet meer opvallen.

Het gemeentebestuur van Rotterdam heeft het goede besluit genomen een efficiency-commissie in te stellen, en heeft daarmee een begin gemaakt met het moeilijke werk van versobering, waaruit bij goede toepassing een vlotter afdoening van zaken direct kan voortvloeien. Het laatste is onder de huidige omstandigheden minstens even belangrijk als het eerste.

Wat voor de gemeentelijke organisatie geldt, geldt zeker niet minder voor die van het Rijk. De omstandigheden na de bevrijding hebben in korte tijd vele nieuwe rijksinstanties geboren doen worden en reeds bestaande doen uitbreiden. Het gevaar van etatisme is niet denkbeeldig.

Het is van groot belang ook hierin versobering en orde te brengen. Zoo zal, wil de in ons volk voorhanden zijnde energie zich kunnen ontplooiën, in tal van hoeken grondig moeten worden nagegaan, wat kan worden gereconstrueerd

om de wrijving, ontstaan door de werking van een te ingewikkeld raderwerk (veelal gevolg van de tijdsomstandigheden), zoo gering mogelijk te doen zijn.

Bezinning dus zal de aanwezige energie productief moeten maken.

Ir A. PLATE.

DUITSCH-RUSSISCH PERSPECTIEF.

Wereldpolitiek om Moskou.

Aan den vooravond van de Moskousche conferentie wijdde de bekende commentator Walter Lippmann ¹⁾ een tamelijk pessimistische beschouwing aan wat hij noemde „the critical test” van de na-oorlogsche Anglo-Amerikaansche politiek ten aanzien van de Sowjet-Unie. In theorie beoogde deze politiek de bestrijding van den zich uitbreidenden Sowjetinvloed langs de geheele peripherie der U.S.S.R., vanaf Korea en Mantsjoerije, door China en het Midden-Oosten tot den Balkan en Centraal-Europa. De Oost-Aziatische sectie was aan de Vereenigde Staten toevertrouwd; het Midden-Oosten kwam voor Engelsche rekening; in Centraal Europa zouden zij gezamenlijk opereeren. Op vrijwel alle fronten hebben de Angelsaksische partners het, volgens Lippmann, tot dusver afgelegd en zijn zij bezig zich terug te trekken. Amerika uit China, Engeland uit Egypte, Palestina, Turkije en Griekenland — ja zelfs uit India, twee eeuwen lang het groote bolwerk van Englands macht in het Oosten. Het laatste front, het Duitsche, komt nu aan de beurt, maar wanneer zelfs de betrekkelijk geringe Grieksche last Engeland te zwaar geworden blijkt, zou het, zegt hij, onvoorzichtig zijn, te veronderstellen, dat het den zooveel zwaarderen last van zijn zône in Duitschland nog veel langer zal kunnen dragen.

Zoo staan wij dan voor „the breakdown of the Anglo-American policy of peripheral containment”. Te verwonderen is dit eigenlijk niet, meent Lippmann, want het ontbreekt beiden partners aan de noodige „man-power” voor een zoo omvangrijke militaire omsingeling, en zoo hebben zij het moeten probeeren met indirecte, diplomatieke, middelen — met behulp van diverse bondgenooten, Chineesche, Arabische, Turksche en Grieksche, maar geen van deze is betrouwbaar of effectief gebleken. Nu wordt gezegd, dat de Vereenigde Staten de situatie nog kunnen redden met hun dollars. „We are to hold all these impoverished and disorderly regions against Communism by subsidizing them”. Wat dit echter beteekent, wordt duidelijk, wanneer men bedenkt, dat alleen het „houden” van Zuid-Korea voor een periode van drie jaar ongeveer 1½ milliard dollar moet kosten aan militaire occupatie, ongerekend een minimum programma van economischen steun en opbouw — en „Korea is only a pinpoint on the huge periphery”. Het is duidelijk, meent de schrijver, dat deze politiek van versnippering van krachten en financiën herziening behoeft. Als alternatief stelt hij concentratie op enkele sleutelposities: Duitschland, Turkije en Japan, en druk op de bron zelve van de zoo gevreesde Sowjet-expansie, nl. Moskou.

Men zou zich over dit pessimistische, ja défaitistische geluid uit Amerika kunnen verwonderen, ware het niet, dat inderdaad alle waarneembare feiten van den laatsten tijd geheel dezelfde taal spreken. De enkele Russische concessies, die met vreugde geconstateerd en aan Byrnes' recente „tough on Russia” houding toegeschreven zijn, waren niet van essentieelen aard en ook uit tactische motieven te verklaren. In elk geval staan zij in geen rechtstreeksch verband met het eigenlijke Duitsche probleem, waarom het nu, naar men aanneemt, te Moskou in de eerste plaats gaat.

Naar men aanneemt: want belemmert vooralsnog niet het „Russische” probleem een rustige gedachtenwisseling

over het „Duitsche”, en zou het daarom niet juister zijn te spreken van een „Duitsch-Russisch” probleem, dat allereerst moet worden opgelost of althans in al zijn consequenties bekeken? En wel in verband met de hierboven aangeduide impasse, waarin de Angelsaksische wereldpolitiek is geraakt? Immers, hoe belangrijk in onze Europeesche oogen het probleem Duitschland in politiek en economisch opzicht moge zijn, het vormt slechts een onderdeel van het wereldprobleem, dat de Groote Drie (geen van drieën met beide beenen in Europa staand!) bezig houdt: het probleem nl. van het machtsevenwicht (balance of power) tusschen Ruslands continentale landmassa eenerzijds, de Angelsaksische hegemonie over de oceanen anderzijds. Dit evenwicht te vinden en te handhaven moet het ware doel zijn van de vredespolitiek, die de wereld behoeft.

Het is de verdienste van een Engelsch geograaf, H. J. Mackinder, voor het eerst op dit probleem de aandacht te hebben gevestigd in een lezing, in 1904 gehouden voor de Royal Geographical Society ²⁾, waarin hij, na een boeiend historisch-geografisch overzicht van de politieke ontwikkeling der wereld sinds de vroegste tijden, tot deze conclusie komt:

„Is not the pivot region of the world's politics that vast area of Euro-Asia which is inaccessible to ships, but in antiquity lay open to the horse-riding nomads, and is to-day about to be covered with a network of railways? Russia replaces the Mongol Empire. Her pressure on Finland, on Scandinavia, on Poland, on Turkey, on Persia, on India, and on China, replaces the centrifugal raids of the steppe-men. In the world at large she occupies the central strategical position held by Germany in Europe.... The oversetting of the balance of power in favour of the pivot state, resulting in its expansion over the marginal lands of Euro-Asia, would permit of the use of vast continental resources for fleet-building, and the empire of the world would then be in sight. *This might happen if Germany were to ally herself with Russia....*”

Na den eersten wereldoorlog heeft Mackinder deze gedachten nader uitgewerkt in een boek ³⁾ en pleit voor een systeem van bufferstaten tusschen het verslagen Duitschland en het revolutionaire Rusland, om het zoozeer gevreesde samengaan van die twee te verhinderen en zoodoende den wereldvrede te verzekeren. Inderdaad is deze aanbeveling, zooals men weet, te Versailles aangevaard, zonder evenwel het gewenschte effect te hebben gesorteerd; het was, alsof de twee zondebokken van Europa zich onweerstaanbaar tot elkaar aangetrokken voelden! Het schrikbeeld van een Duitsch-Russisch bondgenootschap heeft sinds Rapallo niet opgehouden het Westen te verontrusten; in Augustus 1939 scheen het zelfs verzevenlijkt te zijn, en het heeft er veel van, dat het opnieuw den achtergrond uitmaakt van de vrees en het wantrouwen, die velen ten aanzien van Ruslands houding in Europa hebben bevangen. Dat het in sterke mate de Angelsaksische politiek beïnvloedt is wel heel zeker.

De scheur door Duitschland.

Nu is het merkwaardig, dat Mackinder in zijn boek, aan de hand van een aantal suggestieve kaartjes, vrij nauwkeurig aanduidt — op geografische, ethnologische

¹⁾ The Geographical Pivot of History (The Geographical Journal, April 1904).

²⁾ Democratic Ideals and Reality; A Study in the Politics of Reconstruction, by H. J. Mackinder (London, 1919). Mackinder's denkbeelden zijn de eigenlijke grondslag geworden van Haushofer's „Geopolitik”, en hebben ongetwijfeld richting gegeven aan Hitler's wereldveroverende droomen. Haushofer, een Beiersch stafofficier, van 1908—1912 bij het Japansche leger gedetacheerd, publiceerde bij zijn terugkeer vandaar een sensationeel boek, getiteld „Dai Nippon” (Groeter Japan), waarin hij een bondgenootschap met Japan bepleitte en, in aansluiting daaraan, een transcontinentaal Duitsch-Russisch-Japansch blok tegen de Angelsaksische zeemogendheden. Na Versailles stichtte hij zijn *Zeitschrift für Geopolitik*, in een van welks eerste nummers hij Mackinder's boek als troostrijke lectuur voor Duitschers aanbeval. Beviend met Rudolf Hess, kwam hij in contact met Hitler, wiens vertrouwde leermeester en raadsman hij werd op het gebied der wereldpolitiek.

³⁾ In de „New York Herald Tribune”, Parijsche editie, van 6 Maart 1947.

en historische gronden — waar, volgens hem, de werkelijke scheidingslijn tusschen Oost- en West-Europa loopt, en dit is niet, zooals men zou verwachten, Duitschlands toenmalige Oostgrens, doch . . . de tegenwoordige demarcatielijn van Lübeck naar Triest, dus met Berlijn en Weenen aan de Oostzijde van die lijn! En de uiterste limiet van een eventueel opdringen van den „spil-staat” (Rusland) naar de Middellandsche Zee volgens Mackinder, valt precies samen met de werkelijke positie op dit oogenblik van de Sowjet-Unie met haar Balkansatellieten, d.w.z. zij reikt tot aan Griekenland en de Dardanellen, zonder de zee-kust te bereiken. Deze scherpzinnige prognose van bijna dertig jaar geleden suggereert derhalve, dat de thans bestaande grenslijn tusschen de Russische en Angelsaksische machtssferen niet toevallig is getrokken, doch een strategischen evenwichtstoestand weergeeft.

Ten aanzien van Griekenland en de Dardanellen is zulks vermoedelijk inderdaad het geval⁴⁾. Maar Mackinder's scheidingslijn tusschen Oost- en West-Europa heeft een andere betekenis. Wel heeft ook deze lijn een strategischen achtergrond: als verbinding nl. van de toegangen tot de Oost- en Adriatische Zeeën die, zooals in beide wereldoorlogen is gebleken, niet door de zee - doch door de landmacht worden beheerscht, en zodoende het geheele daarachter gelegen Oostelijk deel van Europa buiten het directe bereik der zeemogendheden plaatsen. Maar belangrijker in de huidige wereldconstellatie zijn haar politieke en economische implicaties.

Historisch gezien, is het de oude, Zuidwaarts doorgetrokken, Elbe-Saale grens tusschen Germanen en Slaven uit den tijd van Karel den Groote, van waaruit het Germaansche ras zich sinds de 12e eeuw in opeenvolgende kolonisatie- of veroveringsgolven over Oost-Europa verspreid, en de daar levende Slavische volken verdrongen of onderworpen heeft⁵⁾. Dit eeuwenlange proces heeft zich tenslotte gekristalliseerd in de „randstaten” Oostenrijk, Brandenburg en Pruisen, tezamen omvattend het op expansie naar het Oosten en Zuid-Oosten gerichte, agressieve „Deutschum”, waarvan Weenen en Berlijn de centra werden. De verdeeldheid van Duitschland sinds den dertigjarigen oorlog was oorzaak, dat West-Duitschland buiten deze ontwikkeling bleef en zich meer op het Westen oriënteerde. Eerst na 1815 zijn, door de inlijving van het Rijnland, Westfalen en Hannover bij Pruisen, Oost en West meer naar elkaar toe gegroeid, en de wording van het tweede Deutsche Rijk heeft de eenheid bezegeld, maar het verschil in geestelijke en economische gerichtheid is gebleven.

Aan dit merkwaardige samenvallen nu van de strategische en de historische grenslijn tusschen Oost en West knoopt Mackinder een beschouwing vast over de politieke ontwikkeling van Europa sinds Napoleon, culmineerend in Bismarck's politiek, die, zooals hij zegt, was gericht op „a solid East Europe under Prussian control, but a divided West Europe”. Deze ontwikkeling demonstreert „the fundamental opposition between East and West Europe” en daarbij is (of was, toen hij zijn boek schreef) „the key to the whole situation in East Europe . . . the German claim to dominance over the Slav”. Oost-Europa heeft in al die eeuwen niet, als West-Europa, bestaan uit

een groep van onderling onafhankelijke volken; het is, aldus Mackinder, een groote, in hoofdzaak drieledige organisatie geweest van Germaansche overheersching over een meerendeels Slavische volkerenfamilie.

De kaart van Europa van vóór 1914 getuigde daarvan in de beide, Noord- en Zuidwaarts uitstekende armen van het Deutsche Rijk: langs de Oostzeekust de provincies Pommeren (een verduitschte Poolsche naam, beteekenend Zeegebied), West- en Oost-Pruisen, en in het stroomgebied der Oder Silezië, met daartusschen de provincie Posen — deze laatste vier met nog groote onverteerde resten van de oude Poolsche bevolking; dan, verder Zuidelijk, heel Oostenrijk, een conglomeratie van Deutsche en Slavische volken, met Hongarije als Slavenhoudend bondgenoot, en een gezamenlijke, gestadig voortschrijdende omvatting en opslorping van Westelijke Balkan-Slaven.

Het was de emancipatie in nationale, of de samensmelting in federatieve staten van al deze Slavische volken, die, wat Oost-Europa betreft, de Parijsche vredesverdragen stempelde tot een „Slavischen” vrede. Maar de grootste der Slavische broeders, Rusland, met zijn eigen ervaring van een lang gedragen Deutsche overheersching (die nl. van het machtige Deutsche element in zijn dynastie, zijn hofkringen, zijn hoogste bureaucratie, zijn legerleiding en, last not least, zijn bedrijfsleven), ontbrak te Versailles op het appèl en bleef zodoende buiten dit Slavische réveil. Nu het zich sinds de revolutie op zoo indrukwekkende wijze hersteld, den Duitschen vijand uit alle Slavische landen verdreven en Oost-Europa onder zijn leiding vereenigd heeft, is het te begrijpen, dat het Slavendom als geheel met niets minder dan de volledige liquidatie van „het Deutsche gevaar” tevreden is.

Dit is echter niet slechts een politiek, doch ook een economisch probleem. Een probleem, dat noch de Parijsche verdragen van 1919, noch de daarop volgende jaren hebben opgelost. Integendeel: in de laatste jaren vóór den nieuwen oorlog waren de Slavische landen vaster dan ooit in den Duitschen economischen greep, en daarmee ook onder het Deutsche politieke juk geraakt.

Los van het Westersche kapitaal!

De fout van de Parijsche verdragen is geweest, dat zij wel de Slavische volken uit het staatkundige verband met Duitschland, Oostenrijk en Hongarije losgemaakt, doch geen basis voor hun zelfstandigen economischen opbouw geschapen hebben. Frankrijk organiseerde en financierde Polen en de Kleine Entente, echter minder met economische dan met politieke en strategische doeleinden, op dezelfde wijze als het vóór 1914 den Russischen bondgenoot gefinancierd had. Het meende, deze Staten, en zodoende heel Oost-Europa, met zijn leeningen en zijn militaire missies in de hand te hebben als een willig instrument tot verzekering van zijn eigen veiligheid. Maar daarmee werd het door de vredesverdragen verstoorte economische evenwicht in de Donau- en Balkanwereld niet hersteld.

Bovendien werd de Fransche politiek tegengewerkt door de Engelsche, die, uit vrees voor Frankrijks groeiende hegemonie in Europa, zich ging toeleggen op het herstel van Duitschland en Oostenrijk. De Fransch-Engelsche oneenigheid maakte elke rationeele oplossing onmogelijk. Men herinnert zich de talloze plannen van Donau- en Balkan-federaties, de eindeloze conferenties, de Volkenbondsbeoogingen. Het heeft alles niet mogen baten. Oost-Europa bleef West-Europá's zorgenkind. Met het Dawesplan deed ook het Amerikaansche kapitaal zijn intrede in de Europeesche politiek, en wel aan de Engelsche zijde: Engelsche en Amerikaansche bankiers namen de leiding in Duitschlands en Oostenrijks herstel en vormden zoo — gevolgd door de kleine neutrale crediteurlanden — een tegenwicht tegen het Fransche goud. De Londensche City zag er voor Engeland een levensbelang in haar financieele en commercieele suprematie van voor 1914 te herstellen. De betrekkingen van Londen met Berlijn en Weenen

⁴⁾ Geschreven vóór President Truman's opzienbarende verklaring van 12 Maart j.l., uit welke men zou moeten opmaken, dat subtiel politieke factoren een strategisch onaantastbaar schijnende positie zoodanig kunnen ondermijnen, dat deze alleen nog met dollars is te redden! Hoe dramatisch werkend ook, door den vorm waarin en het tijdstip waarop zij werd geuit, bepaald verrassend kan de verklaring niet hebben gewerkt: zij bevestigt alleen maar de hierboven aangehaalde visie van Lippmann en werd reeds eenige weken tevoren, in de New York Herald Tribune van 11 Febr., door denzelfden schrijver als onvermijdelijk gevolg van Engeland's op handen zijnde collapse aangekondigd in een artikel, waarvan een uitnemende samenvatting te lezen was . . . in het Moskousche weekblad Nowoje Wremja van 21 Februari! Vandaar ongetwijfeld de onbewogenheid, waarmee Moskou kennis heeft genomen van deze allernieuwste proeve van „peripherale” politiek, die zeer veel dollars zal kosten, maar geen fettelijke verandering brengt in de strategische positie in het Naaste Oosten.

⁵⁾ Zie het kaartje „Von der ostdeutschen Landerschliessung”, voorin Andreas Handatias, uitgave 1937.

waren hartelijker dan die met Parijs; de Bank of England en de Banque de France stonden bijna vijandig tegenover elkaar. Toen in 1930 de „Anschluss“-crisis uitbrak en de Fransche banken hun credieten uit Weenen begonnen terug te trekken om politieke druk uit te oefenen op de Oostenrijksche Regeering, geraakten de andere buitenlandse crediteuren in paniek en volgden het Fransche voorbeeld. De paniek sloeg naar Duitschland over, en als rechtstreeksch gevolg van de Duitsche crisis viel in September 1931 het Engelsche Pond.

Het lijkt mij niet ondienstig, deze zoo overbekende feiten even in de herinnering terug te roepen om te doen zien, hoezeer het lot van Oost-Europa — verbonden aan dat van Duitschland en Oostenrijk — in die eerste twaalf tusschen-oorlogsche jaren een speelbal is geweest van het Westersche kapitaal, en hoe dit spel is uitgelopen op een débâcle, zoowel voor Oost- als voor West-Europa, ja voor de geheele wereld. In 1931 is de monetaire ellende begonnen, die aan alle vrije internationale credietverleening een einde heeft gemaakt. Het „vagabondeerende“ vlottende internationale leenkapitaal zwierf voortaan werkeloos tusschen de groote Westersche financieele centra heen en weer; Berlijn en Weenen hadden afgedaan als tusschenstations voor Oost-Europa's financiering door het Westersche kapitaal. Maar de handel van deze landen bleef zich in hoofdzaak op de Duitsche en Oostenrijksche markten richten, met welke tenminste nog een soort ruilhandel mogelijk was, en deze mogelijkheid hebben Schacht en Funk met de bekende virtuositeit uitgebuit om de geheele Donau- en Balkanwereld met Duitschland tot één economisch geheel te vereenigen.

Is het, na dit alles, te verwonderen, dat Oost-Europa — thans vereenigd onder Moskou's invloed en macht — zich niet alleen zoekt te bevrijden van Duitsche, maar ook van Westersche „kapitalistische“ inmenging? In Polen is het proces van nationalisatie der sleutelindustrieën reeds vóór den oorlog begonnen; in Tsjecho-Slowakije, het belangrijkste industrieele land in Oost-Europa, is het nu ook welhaast voltooid. In beide landen zijn ook de aan het buitenlandse kapitaal toebehoorende ondernemingen genaast, echter — in tegenstelling tot het in Rusland gebeurde — met behoorlijke schadeloosstelling van de voormalige eigenaren. Met nadruk is in beide landen verklaard, dat dit geen „communisme“ was, doch eenvoudig een gevolg van het gebrek aan particulier kapitaal. Vandaar, dat de zonder vergoeding onteigende Duitsche ondernemingen eveneens door den Staat zijn overgenomen.

Met het voorbeeld van de Sowjet-Unie voor oogen, willen de Slavische landen van Oost-Europa zich industrieel ontwikkelen zonder infiltratie van het Westersche beleggings- en financieringskapitaal. Men is er, evenals in de Sowjet-Unie, geenszins afkeerig van het buitenlandse kapitaal, maar men wil het alleen toelaten in den vorm van staatsleeningen. De vraag is, of met name het Amerikaansche kapitaal zich hiertoe bereid zal toonen.

Dit zal, naar mij voorkomt, een belangrijk, misschien wel het beslissende moment worden in de financieele besprekingen te Moskou, wanneer het vraagstuk der door de Sowjet-Unie verlangde reparaties aan de orde komt.

Hierover nader in een volgend artikel.

J. H. COHEN STUART.

DE WERELDVETPOSITIE.

Inleiding.

De voortbrenging van oliën en vetten — bedoeld worden in dit verband steeds de niet-minerale producten — is uitermate gevarieerd. Zij omvat zoowel de plantaardige als de dierlijke vetten en elk dezer groepen is weer zeer heterogeen van samenstelling. De plantaardige oliën en vetten zijn gedeeltelijk uit tropische, gedeeltelijk uit sub-tropische en voor een klein gedeelte ook uit de ge-

matigde streken afkomstig. Voor een deel heeft de uitvoer van plantaardige oliën en vetten plaats in den vorm van oliehoudende zaden, noten en pitten — zooals grondnoten, katoenpitten, copra, palmpitten — voor een ander deel in den vorm van oliën of vetten — bijv. palmolie, cocosvet, lijnolie. Niet alle voortgebrachte oliehoudende zaden worden voor olieproductie gebruikt: een deel wordt gebruikt men als zaaizaad en als veevoeder, terwijl niet onbelangrijke hoeveelheden als zoodanig worden geconsumeerd (grondnoten). De dierlijke vetten dienen te worden onderscheiden in boter, slachtvetten — afkomstig van varkens, runderen, schapen, enz. en vetten en oliën afkomstig van in het water levende dieren, waarvan de traan de voorname is.

Daarnaast is in de aanwending van de voortgebrachte oliën en vetten een groote verscheidenheid te constateeren. De belangrijkste onderscheiding is het gebruik voor technische en dat voor consumptiedoelinden. Vooral door de zeep- en de verf- en lakindustrie worden groote hoeveelheden oliën en vetten verwerkt, terwijl ook bij de linoleum-, de textiel- en de blikfabricage belangrijke kwantiteiten noodig zijn.

Voor menselijke consumptie komen de vetten en oliën beschikbaar in den vorm van boter, margarine, rauwe slachtvetten, spijsoliën en bak- en braadvet. Voorts zou het, om een volledig inzicht in de menselijke consumptie van vetten te verkrijgen, noodzakelijk zijn om niet alleen met de zoeven vermeldde zichtbare, doch evenzeer met de „onzichtbare“ vetten rekening te houden. Het verbruik van deze onzichtbare vetten heeft voornamelijk plaats in den vorm van consumptiemelk, kaas en vleesch, terwijl daarnaast het verbruik van eieren, wild en gevogelte tot de totale hoeveelheid geconsumeerd vet bijdraagt.

Uit deze uiteenzetting moge duidelijk zijn geworden, dat het noodzakelijk is om verschillende vereenvoudigingen aan te brengen. Zoo zal het niet doenlijk zijn om aan te geven, welke hoeveelheden in totaal voor technische en welke voor consumptiedoelinden zijn of zullen worden gebruikt. Om t.a.v. dit punt eenigen indruk te geven van vooroorlogsche verhoudingen kan worden vermeld, dat volgens een berekening van het Internationale Landbouw-instituut te Rome omstreeks de jaren 1936/37 van de totale hoeveelheid in de desbetreffende landen beschikbaar komende vetten en oliën in Duitschland ca. 20 pCt., in Engeland ca. 30 pCt., in de Vereenigde Staten eveneens ca. 30 pCt. en in Italië ca. 25 pCt. voor industrieele doeleinden werd verbruikt.

Het zou weliswaar van belang zijn te weten, hoeveel vetten en oliën in de komende jaren aan de menselijke consumptie ten goede zullen komen, doch het zal voor een groot deel afhangen van de wijze, waarop door de leidende instanties in de verschillende landen de belangen van de voedselvoorziening en die van den wederopbouw en de bezetting van het industriele apparaat tegen elkaar worden afgewogen — het resultaat hiervan onttrekt zich aan onze beoordeeling —, welke hoeveelheden voor het éene en welke voor het andere doel zullen worden gebruikt.

Voorts moet er van worden afgezien de onzichtbare vetten in onze beschouwingen te betrekken. De verbruikte hoeveelheden en vooral de samenstelling van de producten, welke als de bron dezer onzichtbare vetten kunnen worden beschouwd, zijn zeer moeilijk vast te stellen. Vraag en aanbod van deze producten hangen bovendien niet in de eerste plaats samen met de behoefte, welke aan vetproducten voor allerlei doeleinden, bestaat!

Wij zullen trachten, rekening houdend met deze vereenvoudigingen, een beeld te geven van de huidige wereldvetpositie, waarbij een vergelijking zal worden gemaakt met den vooroorlogschen toestand.

De vooroorlogsche situatie.

Omtrent de vooroorlogsche verhoudingen staan ons,

dank zij de publicaties van het Internationale Landbouw-instituut, verschillende gegevens betreffende productie en uitvoer ten dienste.

Hieronder geven wij een overzicht van de totale productie van vetten en oliën in 1936, 1937 en 1938, alsmede een gemiddelde deze jaren; voorts zijn enkele uitvoercijfers opgenomen. Daarbij wijzen wij er op, dat iedere berekening van de totale productie een benaderende moet blijven; van enkele producten zijn nauwkeurige statistische gegevens bekend, bij verschillende moet echter met vrij globale schattingen worden volstaan, veelal gebaseerd op de hoeveelheden, die van het desbetreffende product werden geëxporteerd. De producten zijn alle omgerekend op olie- of vet-aequivalent; ook in deze omrekening schuilt een onzeker element, daar de olie- en vetgehalten der diverse producten van land tot land en van jaar tot jaar kunnen verschillen, terwijl wij voor een product steeds hetzelfde percentage hebben aangehouden. Dit voorbehoud beteekent echter niet, dat de cijfers geen behoorlijken indruk van de grootte van de totale productie zouden geven; als vergelijkingsbasis voor latere jaren zijn zij zeker bruikbaar. Voorts bevat tabel I een schatting van de productie van oliën en vetten in 1945 en 1946, ontleend aan eenige publicaties van het zeer goed geïnformeerde Amerikaansche Ministerie van Landbouw¹⁾.

Wij vermeldden reeds, dat van de voortgebrachte olie-zaden bepaalde hoeveelheden niet voor olieproductie worden gebruikt, zoodat deze bij een onderzoek naar de wereldvetsituatie buiten beschouwing dienen te blijven. Voorts werd voor sommige producten met uitvoer- en niet met productiecijfers rekening gehouden (dit geldt hoofdzakelijk voor copra, palmpitten en palmolie). In verband daarmee hebben wij in kolom 6 van onderstaande tabel de cijfers vermeld, zoodat deze worden na toepassing van correcties voor de genoemde factoren.

kwamen, worden gesteld op ca. 19,3 miljoen ton. De plantaardige oliën en vetten hadden in deze productie het belangrijkste aandeel met ca. 60 pCt. De beteekenis van den verbouw van oliehoudende zaden voor de totale vetvoorziening is echter belangrijk grooter dan uit dit percentage kan blijken, daar de productie van dierlijke vetten — met name van boter en bepaalde slachtvetten — voor een groot deel afhankelijk is van het gebruik door het vee van de bijproducten der oliëslagerijen (koeken en schroot).

In verband met de in het vervolg te maken vergelijking tusschen de huidige en de vooroorlogse vetpositie is het van belang na te gaan, wat het aandeel der verschillende werelddeelen in de productie van plantaardige oliën en vetten vóór den oorlog was. Uit de reeds eerder vermelde publicaties van het Internationale Landbouw-instituut is het volgende, wederom slechts benaderende, overzicht samen te stellen.

TABEL II.

Productie van plantaardige oliën en vetten in de verschillende werelddeelen, omgerekend op olie- resp. vet-aequivalent (in 1.000 ton)

	1936	1937	1938	gem. 1936—38
Europa	1.000	1.250	970	1.070
U.S.S.R.	1.100	1.450	1.160	1.140
Noord- en Centraal-Amerika	1.150	1.610	1.360	1.370
Zuid-Amerika	1.020	950	800	920
Azië	7.290	7.430	7.280	7.340
Afrika	1.420	1.450	1.450	1.440
Oceanië	140	140	140	140
Totaal	13.120	13.980	13.160	13.420

Deze tabel geeft een duidelijk inzicht in de groote beteekenis van Azië als producent van oliehoudende zaden,

TABEL I. Wereldproductie en -uitvoer van oliën en vetten, omgerekend op olie- resp. vet-aequivalent (in 1.000 ton).

	1936	1937	1938	Gemiddeld 1936—1938	Tabel 5, na correctie voor zaai- zaad, veevoeder en prod. v. uitvoer	Schatting		1946 in pCt. van kolom 6
						1945	1946	
-1	2	3	4	5	6	7	8	9
Plantaard. oliën en vetten								
Grondnoten	2.490	2.750	2.570	2.603	1.562	1.506	1.515	97,0
Katoenzaad	2.150	2.490	2.120	2.253	1.690	1.043	1.125	66,6
Sojaboonen	1.700	1.810	1.900	1.803	1.172	1.442	1.361	116,1
Koolzaad	1.360	1.160	1.210	1.243	1.119	1.211	1.288	115,1
Lijnzaad	1.200	1.090	1.070	1.120	1.008	1.057	1.002	99,4
Sesamzaad	690	720	680	697	592	512	508	85,8
Zonnebloempitten	590	590	590	590	531	785	771	145,2
Castorboonen	140	150	150	147	139	186	181	130,2
Perillazaad	60	50	50	53	48	45	45	93,8
Copra	1.030	1.060	1.150	1.079	1.349	363	726	53,8
Palmpitten en -olie	850	850	800	833	1.000	535	535	53,5
Olijven	740	1.130	740	870	870	522	726	83,4
Houtolie	90	100	100	97	97	82	91	93,8
Babassupitten	30	30	30	30	30	32	23	76,7
Totaal	13.120	13.980	13.160	13.420	11.200	9.321	9.897	88,4
Dierlijke vetten								
Boter	3.360	3.400	3.560	3.440	3.440	2.571	2.358	68,5
Lard, enz.				2.700	2.700	2.177	2.268	84,0
Talk, enz.				1.250	1.250	1.451	1.451	116,1
Walvischtraan	487	487	616	550	550	36	145	26,4
Vischolie				200	200	145	136	68,0
Totaal				8.140	8.140	6.380	6.358	78,1
Totaal-generaal				21.560	19.340	15.701	16.255	84,0
Uitvoer oliën en vetten					5.900		2.300	39,0
Verwachte uitvoer 1947							3.000 ¹⁾	

¹⁾ Afgeronde schatting uit „The Fats and Oils Situation”, Januari 1947.

Blijkens deze berekening kan de totale vooroorlogse productie van plantaardige en dierlijke oliën en vetten, voor zoover deze aan de olie- en vetvoorziening ten goede

een feit, dat straks van doorslaggevend beteekenis zal blijken voor de huidige wereldvetpositie.

De wereldproductie bedroeg, zoodat wij zagen, ca. 19,3 miljoen ton. Aannemende, dat de wereldbevolking omstreeks 1938 2,12 milliard personen bedroeg, kan het gemiddelde vetverbruik per hoofd per jaar worden berekend op ca. 91 kg., waarbij, het zij nogmaals vermeld,

¹⁾ „Foreign Crops and Markets” en „Foreign Agricultural Circular” van het „Office of Foreign Agricultural Relations” en „The Fats and Oils situation” van het „Bureau of Agricultural Economics” van genoemd Ministerie.

met de onzichtbare vetten geen rekening is gehouden. Het is duidelijk, dat dit verbruik van land tot land sterk varieert. Ten eerste zijn er groote verschillen in het verbruik voor menselijke consumptie, samenhangend met verschillen in klimaat, levensstandaard, voedingsgewoonten, enz. en in de tweede plaats varieert het industriële verbruik met mate en aard van industrialisatie.

Wij hebben getracht een berekening te maken van het totale vooroorlogse vetverbruik in Europa (zonder Rusland), uiteraard het werelddeel, dat ons in de eerste plaats interesseert. Het resultaat dezer berekening is in de volgende tabel samengevat ²⁾.

TABEL III.

Verbruik van oliën en vetten in Europa (zonder Rusland), omgerekend op olie-, resp. vet-aequivalent, gemiddeld in 1936, 1937 en 1938.

	1.000. ton	pCt.
Productie van oliehoudende zaden	1.070	15,2
Invoeroverschot oliehoudende zaden, oliën en vetten	2.540	36,2
Productie boter	1.500	21,3
Invoeroverschot boter	240	3,4
Productie traan	440	6,3
Invoeroverschot traan	120	1,7
Productie dierlijke vetten	1.000	14,2
Invoeroverschot dierlijke vetten	120	1,7
Totaal	7.030	100

Bij een Europeesche bevolking van 395 miljoen zielen zou uit deze cijfers een gemiddeld vooroorlogsch verbruik per hoofd per jaar kunnen worden berekend van ca. 17,8 kg. In de verschillende landen zullen zich uiteraard wederom belangrijke afwijkingen van dit gemiddelde hebben voorgedaan.

Blijkens Tabel III was de vetvoorziening van Europa voor ca. 50 pCt. afhankelijk van plantaardige oliën en vetten en voor de andere 50 pCt. van vetten van dierlijke herkomst, waarbij echter wederom dient te worden bedacht, dat in verband met het gebruik als veevoeder van de bijproducten der olieslagerijen het aandeel van den plantaardigen sector belangrijk grooter is. Van het vet van plantaardigen oorsprong was ruwweg $\frac{1}{3}$ uit eigen productie afkomstig en $\frac{2}{3}$ uit invoer. Het procentueel aandeel van de ingevoerde plantaardige oliën en vetten in het totale vetverbruik bedroeg ca. 36 pCt, het procentueel aandeel van allen invoer ca. 43 pCt. De gevolgen van deze groote mate van importafhankelijkheid hebben wij gedurende den oorlog ondervonden en ondervinden wij nog steeds! Ter vergelijking kan worden opgemerkt, dat in de Vereenigde Staten slechts ca. 25 pCt. van het totale vetverbruik uit invoer afkomstig was.

De huidige wereldvetpositie.

De oorlog heeft de totale olie- en vetproductie zeer ongunstig beïnvloed. De belangrijkste verliezen werden geleden met betrekking tot de palmproducten (copra, palmolie en palmpitten). De gedurende den oorlog door Japan bezette of geblokkeerde gebieden waren verreweg de voornaamste voortbrengers dezer artikelen en zoowel de productie als de export lijdten nog steeds belangrijk onder de gevolgen dezer bezetting. Ook de productie van dierlijke vetten onderging een gevoelige verlaging. De boterproductie is, voornamelijk ten gevolge van gebrek aan krachtvoeder en kunstmest, afslachting van koeien en bepaalde overwegingen van oorlogseconomie, over bijna de geheele linie belangrijk gedaald, terwijl ook de productie van walvischtraan een groote vermindering onderging. Voorts vertoende de productie van katoenzaad ten gevolge van beperking van het bebouwde areaal een belangrijke daling. Daarnaast ondergingen slechts de voortbrenging van zonnebloempitten — door vergroting van

het areaal in Argentinië — en die van soyaboonen — door grooteren aanplant in de Vereenigde Staten — een meer of minder belangrijke stijging.

In tabel I is een schatting gegeven van de productie van oliën en vetten in 1945 en 1946, voor zoover deze aan de vetvoorziening direct ten goede komen (dus excl. voor veevoeder, enz. gebruikte hoeveelheden). Daar deze productiecijfers alleen nog niet een volledig inzicht geven in de vetsituatie, daar grootere of kleinere hoeveelheden in de productielanden ter voorziening in de eigen binnlandsche behoefte worden behouden en dus niet voor dekking der tekorten in de invoerlanden in aanmerking komen, zijn bovendien de geschatte exporten — in vergelijking met een vooroorlogsch gemiddelde — vermeld.

De totale productie in 1946 heeft blijkens deze berekening ca. 16,3 miljoen ton bedragen, tegen een productie van ca. 19,3 miljoen ton vóór den oorlog. Het gemiddelde verbruik per hoofd bedroeg toen, zooals wij zagen, 9,1 kg; aannemende, dat de wereldbevolking sindsdien met 7 pCt. is toegenomen — gedurende 9 jaar $\frac{1}{4}$ pCt. — zou in 1946, om eenzelfde gemiddeld verbruik als vóór den oorlog te kunnen dekken — waarbij er dan van wordt uitgegaan, dat de bevolkingsvermeerdering in alle deelen der wereld in dezelfde verhouding heeft plaats gehad — een hoeveelheid noodig zijn geweest van 20,7 miljoen ton, d.w.z. dat er een tekort was van ca. 4,4 miljoen ton, of ca. $\frac{1}{4}$ van de productie van 1946.

Intusschen dient een belangrijk verschijnsel te worden gesignaleerd: in verschillende gebieden is het vetverbruik per hoofd in vergelijking met vóór den oorlog meer of minder belangrijk toegenomen, of wel het zou toegenomen zijn, indien de beschikbare hoeveelheden daartoe de mogelijkheid hadden gegeven. Met name in Britsch-Indië en op het Amerikaansche continent is dit het geval.

In eerstgenoemd gebied zullen de tekorten aan andere levensmiddelen tot deze toeneming van het vetverbruik hebben bijgedragen, doch ook andere factoren — gewijzigde voedingsgewoonten, industrialisatie — hebben hierbij een rol gespeeld; ook wanneer het totaalbeeld der voedselvoorziening in dit gebied gunstiger zal zijn, kan derhalve worden verwacht, dat het vetverbruik blijvend op een wat hooger niveau zal liggen. In de Amerikaansche landen zal het grootere verbruik, resp. de neiging daartoe, zijn veroorzaakt door den grooteren welstand van dit continent in vergelijking met vóór den oorlog en zodoende voor een belangrijk deel van de conjunctuur afhankelijk zijn. Aangenomen kan echter worden, dat dit grootere verbruik gedeeltelijk permanent zal blijken. Het is natuurlijk geenszins uit te maken, om welke hoeveelheden het hier zal gaan, doch gezien de groote bevolkingsaantallen dezer gebieden zal ook slechts een geringe stijging van het vetverbruik per hoofd een zeer belangrijke toeneming van de totale behoefte beteekenen. Een en ander houdt in, dat het in het voorgaande becijferde tekort meer of minder belangrijk grooter moet zijn.

Terugkeerend tot tabel I kan nog worden opgemerkt, dat het cijfer van den voor 1947 geprojecteerden uitvoer voorloopig voor ons het meest van belang is. Deze zal nog slechts ca. 3 miljoen ton bedragen, wat weliswaar een niet onbelangrijke verbetering ten opzichte van het vorige jaar beteekent, doch nog slechts de helft van de vóór den oorlog uitgevoerde hoeveelheden is.

Indien men daarbij bedenkt, dat de productie in vele invoerende landen — met name Europa — veel geringer is geworden, waardoor de invoerbehoefte evenredig toeneemt, dan wordt het duidelijk, welke tekorten de wereldvetpositie heden ten dage nog te zien geeft.

Vooruitzichten voor de komende jaren.

Verwacht kan worden, dat de wereldproductie en de export van oliën en vetten zich in de komende jaren zullen uitbreiden. De productie en de uitvoer van palmproducten zullen, naarmate het herstel in het Verre Oosten zich

²⁾ Zie ook „Fettversorgung Europas“, Vereinigtes Hilfswerk vom Internationalen Roten Kreuz, Genf, September 1945.

verder. voltrekt, zeker belangrijk toenemen. Ook de productie van dierlijke vetten zal — met uitzondering van walvischtraan — een stijging vertoonen: vele landen zijn druk doende hun veestapel op vooroorlogsch peil te brengen, terwijl de hoeveelheid beschikbaar krachtvoeder met de stijging, in de productie van plantaardige oliën en vetten ook zal toenemen. Daartegenover staat, dat de walvischvangst, door de in verband met het gevaar van overbevissing getroffen internationale afspraken, voorloopig beperkt zal blijven tot maximaal 16.000 „blue whale units”, overeenkomende met ongeveer 300.000 ton traan; dit is belangrijk minder dan het overeenkomstige cijfer van vóór den oorlog.

Het zal zeker nog 3 à 4 jaar duren, voordat de olie- en vetproductie weer op vooroorlogsch peil zal zijn gekomen. Daarbij zullen van invloed zijn de weersomstandigheden, de politieke stabiliteit in het Verre Oosten, de prijsontwikkeling en uiteraard de mate, waarin de invoerlanden in staat zullen zijn voor den import dezer producten deviezen beschikbaar te stellen.

Het zal intusschen afhangen van de ontwikkeling van het verbruik in de belangrijkste produceerende gebieden, welk deel van de totale productie in den internationalen handel zal komen en daarmee in welke mate het klassieke tekort-gebied Europa in zijn invoerbehoefte zal kunnen voorzien. De ontwikkelingstendenties in oogenschouw nemend, zooals deze zich heden ten dage aan ons voordoen, ziet het er o.i. niet naar uit, dat er voorloopig van een overproductie van oliën en vetten sprake zal zijn.

Er zijn verschillende projecten in bewerking om de productie van oliën en vetten zoo spoedig mogelijk weer op een hooger peil te brengen. Naast verschillende plannen om de copra- en palmolieverschepingen uit het Verre Oosten te versnellen, is het belangrijkste dezer projecten momenteel het door de „United African Company” — een onderdeel der Unilever N.V. — geëntameerde en thans door de Engelsche Regeering overgenomen plan ⁴⁾ om in Tanganyika, Noord-Rhodesia en Kenya 1,3 miljoen ha — d.i. de helft van de totale oppervlakte cultuurgrond van Nederland — met grondnoten te bebouwen. Het plan, dat circa £ 25 miljoen gaat kosten en door de Engelsche Regeering zal worden gefinancierd, voorziet in een ontwikkelingsperiode van 5 jaar.

Voorts bestaan er Fransche plannen ⁵⁾ voor het stimuleren van productie en export van oliehoudende zaden in de Fransche overzeesche gebieden. Deze plannen voorzien in de opvoering van den uitvoer in de komende 10 jaren met ca. 400.000 ton (olie-aequivalent) tot 568.000 ton en binnen een periode van 20 jaar tot 700.000 ton. Deze hoeveelheden zijn overigens niet zoo bijzonder indrukwekkend, indien men bedenkt, dat de vooroorlogse export dezer gebieden ca. 410.000 ton bedroeg.

Naast de kwestie van den noodigen invoer van vetproducten heeft de wereldvetsituatie voor ons land nog een tweede, niet minder belangrijk aspect: den uitvoer van boter. De kansen voor een hervatting van dezen vóór den oorlog zoo belangrijken export hangen uiteraard nauw samen met het totaal van vraag en aanbod van olie- en vetproducten. Op deze uitermate belangrijke kwestie zal hier niet verder worden ingegaan; de probleemstelling in dit artikel is beperkter. Inmiddels achten wij het te betreuren, dat tot dusverre bij ons te lande de economie van den landbouw — en het zal voornamelijk haar taak zijn, een aspect als het bovengenoemde te bezien — niet diezelfde wetenschappelijke belangstelling heeft gehad als bijv. de landbouwtechniek wel ten deel is gevallen. Op onze economische hoogeschoolen wordt m.i. te weinig aandacht aan den landbouw, op de landbouwhoogeschool te weinig aandacht aan de economie geschonken.

Dr E. VAN DE WIEL.

⁴⁾ Zie „E.-S.B.” van 12 Februari 1947, blz. 136.

⁵⁾ Rapport van den „Directeur de l'Agriculture”, Oléagineux no. 3, September 1946.

INGEZONDEN STUK.

STRIJDPUNTEN TEN AANZIEN VAN DE VERMOGENSHEFFING.

De heer Justus Meyer schrijft ons:

‘Naar aanleiding van het opstel van Prof. Polak in uw nummer van 12 Maart jl. veroorloof U mij plaatsruimte voor de volgende opmerkingen.

Tot haar eenvoudigste formule herleid, komt het betoog van den schrijver hierop neer: er is ongeveer evenveel geblokkeerd geld als de kapitaalsheffingen zullen vereischen. Ergo kan van die heffing noch een conjunctuurverstorende werking uitgaan, noch kan zij, gelijk wordt gevreesd, prijsdrukkend werken voor te realiseren vermogensbestanddeelen, daar tegenover behoefte aan geblokkeerd geld altijd een gelijk aanbod zal bestaan, mits de omzetting van beide soorten in elkaar zoo vlot mogelijk geschiede.

In abstracto is daartegen natuurlijk niets in te brengen. Zoo straks zal ik zelfs het betoog van Prof. Polak nog kunnen versterken. Ten aanzien van de door hem geponeerde stellingen en gegeven voorbeelden is echter *in concreto* wel het een en ander aan te voeren.

Primo: zij, die niet over voldoende middelen beschikken, zullen door de heffingen wel worden *gedwongen te verkoopen*. Zij, die door verkoop van geblokkeerd geld middelen vrij krijgen, zullen echter niet kunnen worden *gedwongen te koopen*. Buitendien is het zeer de vraag, of groep B juist de vermogensobjecten van groep A zal begeeren, maar reeds de asymmetrische dwangpositie van beide groepen doet naar mijn bescheiden meening de geheele theorie van den schrijver in het water vallen.

Secundo: de schrijver zegt, dat zij, die onvoldoende bedrijfskapitaal overhouden, dan maar van derden zullen moeten gaan leenen, wat dan al weer mogelijk zou zijn volgens de evengenoemde evenwichtstheorie. Afgezien van de vraag, of groep A wel zal willen leenen, zullen in de praktijk vele leden van groep B er eenvoudig van afzien te leenen. Zij zullen uit beginsel geen zaken met geleend geld willen drijven, waarbij zij zich niet zullen laten overtuigen door des schrijvers theoretisch argument, dat dit leenen nu eenmaal een symptoom is van onze nationale armoede. Des te minder zullen vele leden van groep B tot leenen willen overgaan, daar alle mogelijke factoren „beyond their control”, waarover ik wel niet behoef uit te weiden, de bedrijfsvoering met veel meer risico's gepaard doen gaan dan vroeger, zoodat een solied zakenman zooveel mogelijk kapitaalsverplichtingen jegens derden zal willen vermijden. In *concreto* zal kapitaalsaftapping aan het bedrijfsleven dus wel degelijk de productieve schaden.

Tertio is er ook nog zoo iets als de algemeene consument. Hij zal vele consumptieve daden achterwege laten na betaling der heffing. Dat lijkt heel fraai in het kader van een „spaar”-campagne, maar de conjunctuur zal er al weer niet mee gebaat zijn, ten detrimente van den werknemer. Niet voor niets zeide één der deelnemers aan een recente vergadering der R.K. Werkgevers, die zich tegen kapitaalsheffing uitsprak, dat reeds thans in Twente fabrikanten zich instellen op slappe zaken.

Ofschoon het onderwerp lang niet is uitgeput, zal ik het bij deze losse opmerkingen laten. Alleen nog dit: het theoretisch betoog van Prof. Polak zou nog kunnen worden versterkt door er aan toe te voegen, dat degenen, die de heffingen betalen, er reëel niet op achteruit kunnen gaan, omdat, in *abstracto*, de *koopkracht van het restant* van hun vermogen precies evenveel zou moeten stijgen (door prijsdalingen) als het heffingspercentage bedraagt. Deze conclusie is echter eerst dan bondig, als de heffing waren uitgevoerd als sluitstuk, dus als inderdaad eerst een sluitende begroeting is verkregen. Zooals het thans is, komt de heffing in een bodemloos vat terecht. Als sluitstuk in bovengenoemden zin ware de heffing toelaatbaar.

Maar zij zou alsdan niets slechter of beter maken, alleen verstorend werken.

Wat ten slotte het argument van den schrijver betreft, dat het alternatief van de heffing ondraaglijke belastingen voor onafzienbaren tijd zouden zijn, daartegen is gemakkelijk aan te voeren, dat de thans voorgestelde belastingen, na effectueering der heffingen, reeds volkomen ondraaglijk zijn, en iedere (dringend noodige) kapitaalsvorming beletten. Buitendien maakt de reële budgetaire besparing der heffing van maximaal f 60 miljoen 's jaars slechts een gering percentage van het totale budget uit, en haar achterwege laten kan nooit aanleiding geven tot nog ondraaglijker belastingen dan thans reeds wordt voorgesteld.

„Perhaps no less important is that we should not, by short-sighted attempts to cure poverty by a redistribution instead of by an increase in our income, so depress large classes as to turn them into determined enemies of the existing political order” (F. A. Hayek: „The Road to Serfdom”, 7e druk, blz. 155).

Naschrift:

De opmerkingen van den geachten inzender geven mij aanleiding tot een kort wederwoord.

Het eerste bezwaar betreft, de dwangpositie van den verkoper, de vrijheid van den koper. De dwangpositie van eerstgenoemde is betrekkelijk: de verruimde betalings-termijn en de bereidheid van den Ontvanger om tegen zekerheidstelling of onderpand uitstel te verlenen, geven den belastingschuldige gelegenheid, het gunstige moment, waarop ernstige gegadigden voor zijn te verkopen bezit opduiken, af te wachten. De bezitter van geblokkeerd geld ondervindt eveneens een betrekkelijke dwang, daar hij met zijn geblokkeerd tegoed toch niets anders kan doen dan vermogensbestanddelen in de kapitaalsfeer kopen. Dat B niet precies begeert wat A aanbiedt is een plooi, die zich in iedere marktpositie voordoet en die een neiging tot gladstrijken zelve oproept, zodra B's vraag het ene object in prijs doet stijgen, terwijl door A's aanbod diens goed neiging tot prijsdaling vertoont.

Het tweede bezwaar betreft het reeds in mijn artikel van 12 Maart door mij verworpen „beginsel”, dat niet meer bij onze tijd past. Niet willen lenen of geen risicodragend kapitaal van derden willen aantrekken is een vooroordeel tegen financieringsmethoden, die arme landen hun opkomst hebben verschafft. Zie België, Amerika en Duitsland in de negentiende eeuw. Zeker, er zullen enige hardhoofden transacties achterwege laten en daardoor tevens terrein vrijgeven aan concurrenten met moderner opvattingen. Plaatsverwisseling dus, geen inkrimping van de totale bedrijvigheid. Moeten we daarvoor en de monetaire, en de budgetaire sanering achterwege laten?

Het derde bezwaar geldt de inkrimping van het verbruik na de heffing, welke tot werkloosheid zou kunnen leiden. Maar is voorshands de vraag naar — beter nog: de nood aan — allerlei noodzakelijke dingen, zowel voor primaire levensbehoeften als voor onontbeerlijke outillage; niet zo groot, dat we ons over die werkloosheid, over de gehele linie gezien, het hoofd niet hebben te breken? Zeker, in bepaalde branches zou soberheid werkloosheid kunnen brengen, maar dan moeten de aldaar overbodig wordenden maar overstappen naar de takken van bedrijf, waar nog steeds behoefte aan arbeidskrachten bestaat. Als we ons moeten oriënteren op de kappers, de bars; de fabrieken en handelaars in sierartikelen, laat ons dan ook maar dansend te gronde gaan. Soberheid maakt productieve krachten vrij voor productie van noodzakelijke outillages voor bedrijven en gezinnen en als die er over een jaar of vijf à tien weer voldoende zijn, dan zal ook het levenspeil weer zijn gestegen en kan de teugel van de soberheid worden gevierd.

Het slot van inzenders betoog is mij niet recht duidelijk, evenmin waarom hij die bepaalde zin van Hayek citeert. Van redistributie van inkomen is bij deze heffing geen

sprake, het alternatief van nog hogere periodieke belastingen zou de verhoging van het inkomen te zeer belemmeren, zoals ik in mijn artikel reeds uiteenzette. Of de periodieke belastingen reeds ondraaglijk zijn? Ik weet het niet met zekerheid. Maar als dat zo is, dan moet men er zeker niet nog een schepje op doen, want dan ligt de verlaging tot draaglijk peil nog verder weg. Ook hier dus een argument vóór heffing ineens.

In het voorbijgaan werpt de geachte inzender nog het bezwaar op, dat de begroting nog niet sluit en deze heffing dus nog niet aan haar doel kan beantwoorden. Dit bezwaar wordt veel gehoord en vereist aandacht. Vooral ook omdat enige particuliere brieven, door mij ontvangen naar aanleiding van mijn artikel, mij ernstig kapitelen over de luchtige wijze, waarop ik de niet sluitende begroting als een gegeven feit heb aanvaard.

Ik heb de vermogensheffing op zich zelf besproken, niet de budgetaire politiek in het algemeen. Bij de behandeling van een onderdeel, tegenover een of meer alternatieven op beperkt terrein, moet men nu eenmaal een aantal voorwaarden uit bredere kring als gegeven grootheden aannemen. Anders kan men geen artikel van vier kolom schrijven, maar dijt de beschouwing uit tot een dik boek, dat verschijnt als het niet actueel meer is. Hoe men het sluitstuk van de geldsanering, waartoe de vermogensheffing in de eerste plaats dient, ook wil regelen, hoe men het reduceren van de staatsschuld ook wil verwezenlijken, men zal moeten constateren, dat de begroting niet sluit. Dit feit kan geen argument zijn tegen of voor één van de alternatieve middelen. Het feit is er, of men de ene dan wel de andere weg kiest.

Heeft degene, die dit feit voor zijn keuze van een bepaald middel als gegeven aanvaardt, zich bij die toestand van tekorten neergelegd? Geenzins. Dat doet zelfs de minister van Financiën, wien men die tekorten verwijt, niet. Het ministerie en tal van andere departementen en overheidsdiensten zijn al geruime tijd doende om de tekorten te beperken en te doen verdwijnen. Maar dat gaat niet ineens. Wie veel met de Overheid te maken heeft, keurt haar bekende schrielheid af, maar verwijt haar tevens, dat er tekorten zijn. Er wordt bezuinigd, moeizaam, want de verkeerde bazen, die tijdens de bezetting en gedurende het M.G.-interregnum de overheidsdienst bedienden, hebben heel wat verspillingen en andere verkeerde gewoonten nagelaten. Daarom moet men de overbelaste en hard werkende ambtenaren hun tijd geven om al die varkentjes te wassen.

Dat in die tijd de tekorten een fabelachtige hoogte hebben bereikt is weer een coincidentie, die men nuchter moet beschouwen. Tout savoir c'est beaucoup comprendre, tout comprendre c'est beaucoup pardonner. Van het geraamde tekort 1947 is nodig voor:

a. herstel van orde en rust in Indonesië	..	circa 18 %
b. wederopbouw	.....	„ 31 %
c. levensmiddelen subsidies	.....	„ 21 %
Deze posten vormen tezamen	.....	„ 70 %

van het geraamde tekort. Al deze posten zijn kennelijk tijdelijke kosten. Zij zijn te vergelijken met de uitgaven van een gezin om den kostwinner of de leidster van huishouding en opvoeding in geval van zware ziekte voor dood of blijvende invaliditeit te behoeden. Wie maakt er in zulk een geval het gezinshoofd een verwijt van, als de uitgaven de inkomsten te boven gaan en hij toch de opvoeding van zijn kinderen blijft bekostigen? Zo is het thans in de Nederlandse staats- en volkshuishouding, die om herstel te bereiken tijdelijk de eindjes niet aan elkander kan knopen. Dat is duldbaar, mits op alle minder vitale punten maar de uiterste soberheid wordt betracht. De Regering tracht dit te bereiken, ondanks veel wrijving en tegenstand. Hopelijk zal de Regering voor die tegenstand niet op zij gaan en met volle energie de nodige bezuiniging in eigen huis en in de particuliere sector van het leven

doorvoeren, hopelijk zullen de critici daarbij gaarne met de Regering medewerken, óók in hun particulier leven, want niet alleen de staatshuishouding, maar óók de volkshuishouding is thans nog deficitair.

AANTEKENINGEN.

GOEDKOOP-GELDPOLITIEK.

Eén van de gebieden, waarop in Nederland en Engeland een gelijkgericht financieel economisch overheidsbeleid wordt gevoerd, is dat van de rentepolitiek. In beide landen wordt thans gestreefd naar een lagen rentestand voor overheidsleeningen. Daar de Overheid sinds vele jaren verreweg de voornaamste credietneemster is, en haar voorwaarden voor de geld- en kapitaalmarkt toonaangevend zijn, beteekent dit, dat het rentepeil op de geheele geld- en kapitaalmarkt laag wordt gehouden.

In Nederland wordt een doelbewuste goedkoop-geldpolitiek door de Regeering pas sinds de bevrijding gevoerd.

In Engeland is de goedkoop-geldpolitiek van ouder datum. Reeds in 1932 werd zij ingevoerd, en sindsdien is zij gehandhaafd; zij vond dus toepassing in een depressie en in een hausse, in een wereldoorlog en thans in de oorlogsche herstelperiode.

Een tweede verschil met ons land is, dat de Engelsche politiek van renteverlaging verder gaat dan de Nederlandsche. De Engelsche minister van Financiën, Dalton, streeft sinds het najaar van 1946 naar een rentestand van 2½ pCt. voor langlopende overheidsleeningen, dus bijv. voor 25-jarige obligaties; sommigen spreken daar reeds van ultra goedkoop geld. Zijn Nederlandsche collega, Prof. Liefstinck, stelt zich een rentevoet van 3 pCt. voor dergelijke leeningen ten doel. Ter illustratie van dit verschil zij vermeld, dat in Engeland 2½ pCt. Consols in November 1946 een maximumkoers van 99½ pCt. bereikten; in Nederland bedroeg de hoogste koers van 2½ pCt. N.W.S. 91¼ pCt. Thans bedraagt de koers van 2½ pCt. Consols in Engeland 94 pCt. De koersdaling was hier vooral in de laatste maanden geconcentreerd. In Nederland noteeren 2½ pCt. N.W.S. thans 82¼ pCt. en 3 pCt. Grootboek 99 pCt.

Nu beteekent het feit, dat het goedkoop geld in Engeland sinds 15 jaar een realiteit is, nog niet, dat tegen deze politiek geen oppositie zou bestaan. Juist omdat in Engeland de periode van ervaring zooveel langer is, en men daar zooveel verder gaat dan in Nederland, is het interessant, kennis te nemen van beschouwingen, welke gedurende den laatsten tijd over dit onderwerp in de Engelsche financieele en economische tijdschriften zijn verschenen.

Wanneer wij de Engelsche literatuur overzien, blijkt, dat de mogelijkheid van het bereiken van goedkoop geld niet wordt betwijfeld. Lord Balfour, president van „Lloyd's Bank” zegt in een rede uitdrukkelijk: „it is doubtless within the power of the Chancellor to reduce interest rates further”.

Zoowel de bankiers, in hun jaarlijksche toespraken, als de tijdschriftartikelen houden zich uitsluitend bezig met de *consequenties* der goedkoop-geldpolitiek en bespreken de al of niet wenschelijkheid daarvan.

Nu is dit méér dan een theoretisch probleem. Indien het belegend publiek wordt doordrongen van de meening, dat de Regeering op den duur zal falen in haar lage-rentepolitiek, heeft deze psychologische gesteldheid zelve reeds tengevolge, dat de Overheid niet dan met groote moeite haar doel zal kunnen bereiken. De ervaring in Engeland heeft het echter aan ieder daar te lande duidelijk gemaakt, dat een vastbesloten Regeering onder de meest uiteenlopende omstandigheden met succes een lagen rentestand kan doorvoeren; het uitspreken van twijfel aan dit succes heeft derhalve weinig zin meer.

Hiermede komen wij op een tweede groep critici, die de wenschelijkheid van goedkoop geld betwijfelen of ontkennen. Weer treft ons de afwezigheid van een hier te

lande wel gehoorde critiek, nl. dat goedkoop geld een speciaal socialistische politiek zou zijn, gericht op wijziging van de inkomensverdeeling. Het ontbreken van deze critiek kan het gevolg zijn van den realistischen kijk der Engelsche bankiers en schrijvers, welke in de „cheap money”-politiek van Labour een voortzetting zien, zij het eenigszins verder gaand, van een door conservatieve Regeeringen geïntroduceerd en 13 jaar lang gehandhaafd stelsel.

Een veel geopperd bezwaar tegen goedkoop geld is voorts, dat dit een „kunstmatig” of „onnatuurlijk” karakter zou dragen; in Engeland wordt in dit verband wel gesproken van „rigging the market” door de Regeering. „Lloyd's Bank Review” acht deze critiek grootendeels onjuist. Het is nu eenmaal een feit, dat er een groote staatsschuld bestaat en dat de Overheid de keuze heeft deze te financieren door haar onder te brengen bij het belegend publiek óf bij de banken, de geldscheppende instellingen dus. Zelfs is het technisch noodzakelijk, dat de Overheid een zeker gedeelte van haar schuld op de laatste wijze onderbrengt, want anders zou de geldhoeveelheid in het land te klein worden; immers, het grootste deel der bankactiva bestaat de laatste decennia uit overheids-papier. Hoe verder de Overheid nu gaat met het financieren van staatsschuld via banken, hoe lager de rentestand. De rentestand is grootendeels een monetair verschijnsel; en de monetaire toestand zelve de resultante van de overheidspolitiek.

Deze beschouwing van „Lloyd's Bank Review” zouden wij nog iets scherper aldus kunnen samenvatten: er heerscht nu eenmaal op de kapitaalmarkt geen vrije mededinging; de Staat heeft een groot gedeelte van de vraag in handen. Elke beslissing, die zij neemt t.a.v. haar leeningspolitiek heeft invloed op de kapitaalmarkt. Het heeft dus weinig zin deze, beslissing „kunstmatig” en „onnatuurlijk” te noemen als de keuze valt op een lage, en „natuurlijk” als zij op een hooge rente valt.

Erkend móet worden, dat renteverlaging niet in het voordeel is van de wederpartij van de Overheid: de beleggers. Het nadeel voor deze groep, met name voor de institutioneele beleggers, wordt in de hier besproken discussie echter niet zeer breed uitgemeten. Capt. E. Smith, president van de „National Provincial Bank”, geeft zijn meening in de volgende gematigde termen weer: „cheap money is not an unmixed blessing”, waarna hij de bezwaren bespreekt voor hen, die van vermogen leven; daarnaast echter verliest hij het belang van de Schatkist bij lage rente geenszins uit het oog.

Een argument, dat in de discussie uitvoerig wordt besproken, houdt verband met den invloed van de goedkoop-geldpolitiek op de geldhoeveelheid. Wil men dit verband nader analyseeren, dan moet men allereerst inzien, dat de macht van de Overheid, om haar streven naar renteverlaging door te zetten, gebaseerd is op het feit, dat zij, indien de beleggers niet bereid zijn met de conversie mee te gaan, dezen aflossing in contanten kan aanbieden. De middelen hiertoe verkrijgt zij van de banken, die deze uit het niet scheppen. Zoowel in Engeland als Nederland is sinds 1914 steeds méér de gewoonte ontstaan schatkistpapier bij de particuliere banken onder te brengen. Hierdoor wordt geld gecreëerd, precies op dezelfde wijze als wanneer dit schatkistpapier bij de circulatiebank wordt ondergebracht. Het zijn dus de particuliere banken, die het de Regeering mogelijk maakten en maken, haar streven naar renteverlaging effectief te maken.

Nu is het normale verloop van een proces tot interestverlaging tot dusverre telkens geweest, dat de Overheid inderdaad aanvankelijk haar schuld voor een grooter gedeelte bij banken moest onderbrengen. De beleggers zijn dan nl. nog aan den ouden rentestand gewend, beschouwen dezen als normaal en vragen aflossing van hun obligaties, liever dan nieuwe laag rentende stukken te accepteren, resp. houden hun besparingen in liquiden vorm aan. Na

eenigen tijd echter geraken zij aan de lagere rente gewoon en gaan tot belegging over; dan kan de Staat dus haar credieten bij de banken aflossen en gaat het nieuw geschapen geld weer teniet.

Den laatsten tijd bestaat op dit punt eenige ongerustheid in Engeland. In een berekening, welke nogal veel aandacht trok, kwam het tijdschrift „The Banker” van October 1946 met zekere reserves tot de conclusie, dat de Regeering de laatste maanden voor ruim £ 500 miljoen aan overheidsobligaties van het publiek had gekocht (resp. zelf had opgenomen van nieuwe emissies). Indien dit juist was, zou het beteekenen, dat het publiek thans op een groter schaal dan tevoren niet met de verdere conversie meegaat. De Engelsche minister van Financiën heeft deze berekeningen inmiddels bestreden en cijfers verstrekt, welke erop wijzen, dat voor een eenigszins anders gekozen periode de staatsinstellingen juist een groot bedrag aan overheidsobligaties bij het publiek hadden geplaatst.

Voor een buitenstaander is het moeilijk na te gaan, hoe de verhoudingen t.a.v. deze kwestie precies liggen, maar verschillende stemmen uit de bankwereld wijzen er wel op, dat het publiek inderdaad thans een grooteren weerstand tegen de verdere rentedaling aan den dag legt dan vroeger het geval was. Hierop wijst bijv. W. Manning Dacey in „Lloyd's Bank Review” van Januari 1947; hij merkt t.a.v. de houding van het belegend publiek op: „a major downward trend in interest rates is generally thought to have reached its limit”. Dezelfde gedachte wordt uitgesproken in „The Banker” van Februari 1947: „the underlying resistance to cheaper money has been stiffening fast”. Hebben deze auteurs den psychologischen toestand der beleggers goed gepeild, dan zou men moeten verwachten, dat de huidige groote geldhoeveelheid in Engeland een permanentere karakter zou dragen dan bij vorige renteverlagingen het geval was. Niettemin wijst Dacey er met nadruk op, dat ook ditmaal de vergroote geldcirculatie slechts zoolang zal blijven bestaan, als de beleggers zich niet bij de verlaagde rente hebben neergelegd, m.a.w. ook ditmaal een overgangstoestand kan voorstellen. Het verschijnsel van „unfunding” van de staatschuld, of „monetisation”, zooals de Amerikanen het noemen, hetgeen inhoudt, dat een groeiend deel van deze schuld in handen der banken komt, en het publiek in plaats van effecten geld (banksaldi) aanhoudt, wordt op grond van de beschikbare cijfers ook geconstateerd door „The Economist” van 7 September 1946. Dit blad bespreekt verder het verband tusschen deze vergrooting van de geldcirculatie en het „inflatie”-verschijnsel.

De uitspraak van Sir Noton Barclay van de „District Bank”, dat goedkoop geld beteekent „flirting dangerously with inflation”, geeft duidelijk weer, welk gevaar naar veler meening aan goedkoop geld is verbonden. „The Banker” van October 1946 erkent deze gevaren, maar merkt op, dat de oorzaak van een dergelijke inflatietendens ligt in den grooten drang bij het publiek om goederen te koopn — overigens begrijpelijk na 7 magere jaren — en niet in een vergroote geldhoeveelheid zelve.

De president van „Lloyd's Bank” acht in dit verband het gevaar aanwezig, dat de groote liquiditeit van het publiek en de hooge belastingen tezamen een nadeelig effect zullen hebben op de spaargewoonten. Nu meent geen der schrijvers, dat werkelijk van een inflatiedreiging sprake is; de Overheid zal deze weten te voorkomen op dezelfde wijze als zij gedurende den jongsten wereldoorlog deed. Maar dit impliceert, dat de bestaande „physical controls”, welke in den oorlog werden ingesteld, langer zullen moeten worden gehandhaafd. Investeeringscontrole en rantsoenering van consumptiegoederen bijv. zullen er dan voor moeten (blijven) zorgdragen, dat de productiemiddelen toch voor de meest urgente doeleinden worden aangewend.

Wanneer wij de bovenstaande discussie samenvatten,

kunnen wij constateeren, dat in Engeland algemeen wordt erkend, dat de Overheid in staat is een verdere renteverlaging door te voeren. De consequentie hiervan is, zoo lang het publiek zich niet bij deze verdere verlaging neerlegt, een grootere geldhoeveelheid, en het meerendeel der schrijvers meent, dat inderdaad de rente van $2\frac{1}{2}$ pCt., thans door den Minister nagestreefd, in dit verband te laag is.

Deze groote geldhoeveelheid zal naar veler meening, hoewel niet tot inflatie, toch tot ongewenschte gevolgen leiden, nl. het handhaven van allerlei beperkende maatregelen uit den oorlogstijd.

Op grond hiervan bereiken de Engelsche bankiers en economen de conclusie, dat, onder erkenning van het goede, dat met de goedkoopgeldpolitiek in de afgelopen jaren is bereikt, de Britsche Regeering goed zal doen deze politiek niet à outrance voort te zetten.

LOONSHOOGTE EN WERKGELEGENHEID.

In de reeks publicaties van het Nederlandsch Economisch Instituut is als no. 89 onder bovenstaanden titel het boek van Dr H. J. Witteveen verschenen.

De vraag naar den invloed van de loonhoogte op de werkgelegenheid is voor de theorie van veel belang, maar kan door de theorie niet worden opgelost, aangezien deze invloed het eindresultaat is van een groot aantal interdependente en vaak tegen elkaar inwerkende reacties. Voor de oplossing van het vraagstuk is de econometrische methode aangewezen. Om de behandeling zoo vruchtbaar mogelijk te maken, is het echter noodig een nauw verband met de theorie te leggen en de theoretische beteekenis van de econometrische resultaten duidelijk aan te wijzen. Bovendien moet aandacht worden besteed aan de onzekerheidsmarge in het eindresultaat.

De wijze, waarop het vraagstuk in de theorie is behandeld, wordt geïllustreerd aan de hand van de beide diametraal tegenover elkaar staande theorieën van Pigou en Keynes.

De theorie van Pigou is gegrondvest op de bekende stelling, dat bij een toeneming van productie en werkgelegenheid het grensproduct van den arbeid zou moeten dalen en omgekeerd.

Onder de veronderstelling van volledige mededinging zou het grensproduct van den arbeid steeds gelijk zijn aan het reële loon, zoodat dan van het gevonden functioneele verband tusschen de werkgelegenheid en het grensproduct van den arbeid de reële vraagcurve naar arbeid kan worden afgeleid.

Om te weten, wat de invloed zal zijn van een verandering van het geldloon, moet dan bovendien nog bekend zijn, welke invloed een verandering van het geldloon op het reële loon zal hebben. Om deze vraag te beantwoorden, maakt Pigou gebruik van een tweede veronderstelling, nl. de veronderstelling, dat de totale vraag naar goederen en diensten, MV, een onafhankelijke groothed zou zijn. Onder deze veronderstelling maakt hij enkele schattingen ten aanzien van de elasticiteit van de vraag naar arbeid, welke alle leiden tot een hooge negatieve waarde.

De critiek, welke door Keynes op de theorie van Pigou is geleverd, richt zich tegen deze laatste veronderstelling.

Een realistische behandeling van het vraagstuk is alleen mogelijk, wanneer deze veronderstelling wordt losgelaten en wanneer de reacties, welke een verandering van het geldloon hebben op de totale vraag eenerzijds en op den kostprijs van de producten anderzijds, in onderling verband nauwkeurig worden gezien.

Deze critiek op de theorie van Pigou geldt op geheel analoge wijze ten opzichte van de beschouwingen van Douglas en Rueff. Zoowel Douglas als Rueff houden zich in hoofdzaak bezig met het verband tusschen het reële loon en de werkgelegenheid en gaan daarmede voorbij aan de

kern van het vraagstuk, die ligt in de reactie, welke een verandering van het geldloon op het reële loon heeft. Het is immers ontoelaatbaar de invloed, welke een verandering van het geldloon op het prijsniveau zou hebben, buiten beschouwing te laten.

De econometrische behandeling moet dus aansluiten bij de theorie van Keynes. Dit brengt mede, dat de totale consumptie-uitgaven als een variabele moeten worden beschouwd.

Het opstellen van een vergelijking ter verklaring van de consumptie-uitgaven behoeft geen groote moeilijkheden mede te brengen.

De tweede component van de totale vraag naar goederen en diensten, de vraag naar investeringsgoederen, brengt meer moeilijkheden met zich. Uit een nader onderzoek van de verschillende mogelijke reacties op de investeringen blijkt, dat de door de theorie en met name door Keynes besproken reacties alleen betrekking hebben op den korten termijn, met uitzondering van de reactie via de interest. De reactie via de interest kan op den langen duur belangrijker worden dan zij volgens de onderzoekingen van Tinbergen op den korten duur zou zijn. Ook dan zal zij echter niet belangrijk zijn, omdat zij moet worden tegen-gewerkt door de reactie, welke een verandering van het geldloon zal hebben op het reële loon. Op den langen duur zullen de investeringen dus het karakter vertoonen van een onafhankelijk variabele. Op den korten duur zijn wel allerlei reacties op de investeringen mogelijk, maar aangezien deze reacties voor het grootste gedeelte onzeker zijn, in dien zin, dat zij de eene keer geheel anders zullen verlopen dan de andere, is het uitgesloten deze reacties langs econometrischen weg te bepalen.

Al met al blijkt het daarom aangewezen, de investeringen in het vergelijkingensysteem als onafhankelijke variabele te beschouwen.

De gevolgde gedachtegang wordt tenslotte nog verduidelijkt door middel van een critische bespreking van de wijze, waarop het vraagstuk wordt behandeld door Keynes enerzijds en door Haberler anderzijds.

Na een korte bespreking van de methode der multi-pele correlatierekening worden achtereenvolgens de verschillende vergelijkingen bepaald, welke voor de oplossing van het vraagstuk noodig zijn. Van de daarbij bereikte conclusies zijn de volgende uit theoretisch oogpunt het meest belangwekkend.

In de eerste plaats blijkt bij het onderzoek van de technische relatie tusschen werkgelegenheid en productie, dat de marginale arbeidskosten in de onderzochte periode vrijwel constant zijn gebleven, terwijl bovendien de marginale kosten geringer waren dan de gemiddelde. Dit doet reeds vermoeden, dat de veronderstelling van volledige mededinging in de Vereenigde Staten niet verwezenlijkt is geweest. Dit vermoeden wordt bevestigd door het onderzoek van de prijsvergelijking. Uit de gevonden prijsvergelijking kan nl. de conclusie worden getrokken, dat de prijs niet, zooals onder de veronderstelling van volledige mededinging het geval zou moeten zijn, gelijk is geweest aan de marginale kosten, maar steeds op een belangrijk hooger niveau heeft gelegen. Deze conclusie blijkt voor het onderzochte vraagstuk van veel belang; het wordt hierdoor noodzakelijk af te wijken van de door de theorie gegeven behandeling, welke steeds op de veronderstelling van volledige mededinging berustte.

Uit het karakter van de prijsvergelijking kan nog een verdere conclusie worden getrokken met betrekking tot den aard der marktform, welke zich wel zou hebben voorgedaan. Het blijkt, dat de gevonden vergelijkingen alleen goed in overeenstemming te brengen zijn met het door Chamberlin onderscheiden geval der zgn. „warenconcurrentie”, waarbij de prijs van het product constant wordt gehouden en de concurrentie vooral tot uiting komt in de kwaliteit van het product.

Uit de combinatie der gevonden vergelijkingen voor de verschillende gevallen, welke bij het onderzoek der afzonderlijke relaties mogelijk bleken te zijn, blijkt, dat de elasticiteit van de vraag naar arbeid steeds een zeer geringe waarde heeft en praktisch gelijk aan nul kan worden gesteld.

De onzekerheidsmarge in het eindresultaat, welke kan worden bepaald door met betrekking tot ieder der onderzochte vergelijkingen de uiterste waarde te nemen, blijkt niet heel groot te zijn.

Een vergelijking van het gevonden resultaat met het resultaat, dat onder bepaalde veronderstellingen uit het door Tinbergen opgestelde vergelijkingensysteem zou volgen, leidt tot een bevredigende overeenkomst. Het bestaande verschil kan uit een tweetal kleine afwijkingen tusschen beide systemen worden verklaard.

Tenslotte wordt het gevonden resultaat vergeleken met de door Keynes en Pigou gemaakte schattingen. Het blijkt, dat de schattingen van Pigou, ook onder de door Pigou zelf gemaakte veronderstellingen, nog niet juist zouden zijn.

Met betrekking tot de theorie van Keynes kan worden gezegd, dat weliswaar het langs econometrischen weg bereikte resultaat overeenstemt met de verwachtingen van Keynes, maar dat dit resultaat op een andere wijze ontstaat dan Keynes zich voorstelde. Het blijkt nl., dat onder de veronderstelling van volledige mededinging, waarvan Keynes uitging, de elasticiteit wel een belangrijke negatieve waarde zou moeten vertoonen. Dit wordt veroorzaakt, doordat door Keynes bij de behandeling van het loonvraagstuk over het hoofd wordt gezien, dat de marginale multiplier niet gelijk is aan de gemiddelde.

Door een beschouwing van de New Deal-periode kan een inzicht worden verkregen in de structuurveranderingen, welke onder bepaalde omstandigheden met een politiek van loonsverhooging kunnen samengaan.

Voor ieder van de gevonden vergelijkingen wordt onderzocht, in hoeverre het verloop der grootheden ook na 1933 met deze vergelijkingen in overeenstemming is. Hierbij blijken in het bijzonder twee belangrijke afwijkingen: In de eerste plaats zijn waarschijnlijk, tengevolge van een gebrek aan vertrouwen, de consumptie-uitgaven lager geweest dan zou moeten worden verwacht.

In de tweede plaats hebben verschillende van de New Deal-maatregelen tengevolge gehad, dat het prijsniveau aanmerkelijk is gestegen boven hetgeen op grond van de stijging der kostenfactoren zou kunnen worden verwacht.

Deze beide structuurveranderingen hangen natuurlijk voor een belangrijk gedeelte samen met het bijzondere karakter van de New Deal.

Een schatting van de elasticiteit van de vraag naar arbeid onder de veronderstelling, dat deze beide structuurveranderingen geheel aan de opgetreden loonsverhooging zouden moeten worden toegeschreven, geeft dus wel in alle opzichten een uiterste grens voor de waarde, welke deze elasticiteit zou kunnen hebben.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE FRANSCH E BETALINGSBALANS VOOR 1947.

In een op den 19en Maart jl. gehouden persconferentie heeft de Fransche minister van Financiën Robert Schuman, volgens „L'Economie” van 27 Maart jl., enkele mededeelingen gedaan over de betalingsbalans van Frankrijk voor het loopende jaar. Vat men de cijfers samen, dan krijgt men ongeveer de volgende opstelling (in millioenen dollars):

Export	\$ 1.225	Import	\$ 2.660
Nadeelig saldo ..	\$ 1.800	Grondstoffen etc.	\$ 1.900
		Andere goederen	\$ 760
		Vrachten	\$ 200
		Andere betalingen ..	\$ 165
	\$ 3.025		\$ 3.025

De inkomsten uit hoofde van toerisme, buitenlandse beleggingen en dergelijke „ne seront pas très importantes et ne suffisent même pas, d'ailleurs, à équilibrer la balance des règlements non commerciaux”. Zij zijn daarom buiten beschouwing gelaten. De vraag is: hoe moet het nadeelig saldo worden vereffend? Bcijferingen over vermindering van den import leveren geen hooger resultaat op dan \$ 50 miljoen. Frankrijk zal in belangrijke mate zijn export moeten verhogen. „Le développement des exportations”, aldus de Minister, „est... un impératif catégorique”. Daarbij wordt o.a. gedacht aan Zuid-Amerika. Landen als Argentinië zijn jong en in volle expansie. Voor deze ontwikkeling zijn tal van goederen noodig, vooral machines en dergelijke. Frankrijk moet trachten zijn traditioneele rol bij de ontwikkeling van economisch jonge gebieden weder op te nemen.

Met dat al zal het tekort nog niet zijn weggewerkt. Er zal een beroep moeten worden gedaan op het Fransche volk zelf; de herstelbetalingen moeten voorts helpen en tenslotte zal het noodig zijn om nog ongeveer \$ 600 miljoen te leenen, waarvan het grootste deel bij de Internationale Herstelbank. Bij de Vereenigde Staten zal men moeilijk meer terecht kunnen. Dit land heeft reeds groote bedragen aan Frankrijk geleend, t.w. per 31 Augustus 1946 circa \$ 1,2 milliard, die thans grootendeels verbruikt schijnen te zijn.

Uit de positie van de Fransche betalingsbalans voor 1947 blijken wel zeer duidelijk de groote moeilijkheden, waarmede het na-oorlogsche Frankrijk heeft te kampen.

ARGENTINIË'S ECONOMISCHE POLITIEK.

De economische politiek van Argentinië is er op gericht, zoo zegt „The Times Review of Industry” van Maart jl., „to become a self-sufficient industrialized nation under protectionist methods”. Het Argentijnsche vijfjarenplan voorziet daarom in een grootscheepsche expansie van de industrie. De Overheid heeft reeds een beroep gedaan op de industrieelen om hieraan met kracht mede te werken, waarbij er op werd gewezen, dat industrieën, die de doeleinden van het plan niet zouden halen, door den Staat zouden kunnen worden overgenomen. Tevens bestaat het voornemen, om „dumping” van goederen, die Argentinië zelf kan produceeren, tegen te gaan met behulp van tarief-discriminaties; slechts vitale importen kunnen worden toegelaten.

Prioriteit geniet de invoer van kapitaalgoederen. Interessant is in dit verband, dat op 31 December jl. het handelsaccord met Engeland — dat vóór den oorlog 75 pCt. van den Argentijnschen invoer van steenkolen en cokes voor zijn rekening nam — afliep; besprekingen over vernieuwing ervan hebben nog geen resultaat gehad, zoodat Argentinië momenteel belangstelling heeft voor accoorden met andere landen, o.a. Nederland, Italië, Polen en Zweden.

Parallel aan het stelsel van importprioriteiten loopt een systeem van gedifferentieerde wisselkoersen. Voor het pond sterling heeft Argentinië een preferentiele koers van 15,03 pesos per £, een basiskoers van 17,03 pesos per £ en een verkoopkoers van 19,88 pesos per £; de eerste wordt toegepast voor den invoer van kapitaalgoederen, de laatste voor luxe of consumptiegoederen, die binnenslands kunnen worden gefabriceerd.

Opmerking verdient, dat het vijfjarenplan zal worden gefinancierd uit de enorme winsten, die gemaakt worden door het regeeringslichaam (Instituto Argentino de Promoción del Intercambio), dat monopolist is t.a.v. tarwe en verschillende andere producten.

SINGAPORE'S HERSTEL.

Vóór den oorlog behoorde Singapore tot de belangrijkste haven- en handelssteden in het Verre Oosten. Ongeveer de helft van 's werelds rubber en tin, aldus „The Economist” van 22 Maart jl., en belangrijke hoeveel-

heden hout en olie en andere producten uit Nederlandsch-Indië werden via Singapore verder gedistribueerd. De oorlog heeft aan dat alles een einde gemaakt.

Drie factoren bemoeilijken thans het herstel:

1. de goederenstroom vloeit slechts traag. Door subsidie's — zie „E.-S.B.” van 5 Maart jl. — tracht men de tinmijnen en rubberplantages weer op peil te brengen. De Indonesische productie echter blijft, voorshands achterwege, al vindt ook langs onwettigen weg aanvoer van rubber, copra en suiker plaats. In dit nummer vindt men daarover in de statistische rubriek enkele gegevens. Schaarsch zijn ook nog de voedingsmiddelen.

2. de aanwezigheid van Britsche troepen in Singapore heeft een vergrootte geldcirculatie tot gevolg. Gecombineerd met de goederenschaarschte resulteert dit in een belangrijke prijsstijging, die vooral op de kosten van levensonderhoud van invloed is. Er is prijsbeheersching, maar de zwarte markt floreert. De officieele prijs van rijst bijv. is 16 dollarcent per kattie, op de zwarte markt kost zij bijna \$ 1.

3. voor het herstel en het weder op peil brengen van de haven met haar uitgebreide outillage zijn arbeidskrachten noodig. Ook deze zijn schaarsch. De inheemsche bevolking voelt niet veel voor het harde werk. Vele Chinezen en Britsch-Indiërs wenschen te repatrieeren. Zoo gingen in 1946 bijv. 16.000 Indiërs huiswaarts. Velen geven verder de voorkeur aan handel op de zwarte markt. En tenslotte bemoeilijken de hooge kosten van levensonderhoud de aantrekking van arbeidskrachten. De loonen zijn al driemaal zoo hoog geworden als vóór den oorlog; 56 pCt. daarvan gaat naar de levensmiddelen, w.o. rijst. Deze kan slechts voor een derde worden gekocht op de officieele markt; voor de rest moet de arbeider haar „zwart” koopen. Meer aanvoer van consumptiegoederen zal verlichting brengen, zooals blijkt uit de prijzen van witgoed en varkensvleesch, die respectievelijk in Augustus 1946 \$ 5-per yard en \$ 3,75 per pond bedroegen en in December tengevolge van meer import daalden tot \$ 3 per yard en \$ 1,20 per pond.

Een spoedig herstel van Singapore is, op grond van het voorgaande, niet te verwachten. Haar huidige welvaart is schijnwelvaart.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt vertoonde in de afgelopen week weinig veranderingen in de disconto's voor schatkistpapier. Vrijwel alle termijnen waren aangeboden tegen $1\frac{5}{8}$ pCt.

De callgeldrente liep echter op tot $1\frac{1}{2}$ pCt. Dit houdt verband met het feit, dat het volgend jaar Goede Vrijdag op 26 Maart valt, en de Paaschdagen op 28 en 29 Maart. Op deze data vervalt thans betrekkelijk veel schatkistpapier: Indien dit thans in jaarpapier zou worden omgezet, zou dit nieuwe papier renteloos blijven van den vervaldag tot 30 Maart 1948, aangezien papier, dat op Zon- en feestdagen vervalt, eerst wordt betaald op den eersten werkdag na zulk een dag.

De banken hebben dan ook voor het op deze data thans vervallend papier, dat zij voor een jaar wilden verlengen, reeds vóór 26 Maart jaarpapier gekocht, en daarvoor een beroep moeten doen op hun uitstaande callgeld. Vandaar de stijging van de callgeldrente, welke wel van zeer tijdelijken aard zal zijn, mede in verband met het feit, dat in April vrij groote bedragen aan schatkistpapier komen te vervallen.

Het moet dan ook niet uitgesloten worden geacht, dat in de komende weken de markt-disconto's een zekere daling te zien zullen geven.

1 April 1947 zal voor de Amsterdamsche Beurs een belangrijke dag zijn, daar per dien datum de Beschikking Beursverkeer 1946 is ingetrokken, zoodat de handel dan geheel vrij zal zijn van geldsaneeringsbepalingen. Ook de

op overgangsrekening geblokkeerde saldi worden op 1 April a.s. vrijgegeven.

Het koerspeil vertoonde in de afgelopen week vrij belangrijke stijgingen. De activiteit ging voornamelijk uit van de Indische fondsen: men beoordeelt blijkbaar de toekomst der Indische ondernemingen gunstiger, nu de ontwerpvoreenkomst van Linggadjadi is geteekend. Ook de binnenlandsche fondsen profiteerden van deze opgewekte stemming, zoodat de omzetten over het algemeen zeer bevredigend waren. Uit den aard der zaak heeft herbeleggingsvraag voor verkochte Amerikaansche fondsen bij deze algemeene koersstijging ook wel een rol gespeeld, terwijl wellicht op het vrijkomen van de saldi der overgangsrekening reeds werd geanticipeerd.

Ter oriëntering volge het gebruikelijke koersstaatje:

	21 Maart 1947	28 Maart 1947
A.K.U.	148½	150½
van Berkel's Patent	119	124
Lever Bros. Unilever C. v. A.	235¼	244 ¹ / ₈
Philips G. b. v. A.	331¼	334
Kon. Petroleum	369¼	387
H.A.L.	163	174
N.S.U.	144½	155
H.V.A.	206½	220
Deli Maatschappij C. v. A.	132	148
Amsterdam Rubber	140	149¼

Rectificatie.

De laatste zin van de vierde alinea van het voorgaande overzicht is onvolledig afgedrukt. Zij had moeten luiden: „De handel in deze fondsen is dus nu mogelijk geworden, excl. de alleen in N.O.I. betaalbaar gestelde dividenden”.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en buitenlandsche betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleeningen
10 Febr. '47	647.738	4.470.574	88.450	5	164.879
17 „ '47	647.916	4.462.320	65.753	5	156.047
24 „ '47	647.938	4.462.931	61.837	—	151.317
3 Mrt '47	467.548	4.468.251	101.264	1	155.150
10 „ '47	521.753	39.953	69.072	1	152.200
17 „ '47	521.794	41.339	87.494	1	162.388
24 „ '47	521.847	45.126	79.671	1	170.433
31 „ '47	521.929	56.645	52.510	0.9	173.986

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
10 Febr. '47	2.693.389	1.250.121	41.323	43.717	586.745
17 „ '47	2.684.435	1.193.260	37.270	41.115	615.360
24 „ '47	2.694.844	1.159.861	54.194	41.191	618.475
3 Mrt '47	2.740.095	903.639	60.012	46.052	697.858
10 „ '47	2.722.424	708.454	47.085	43.147	680.047
17 „ '47	2.708.881	741.917	31.027	42.705	697.306
24 „ '47	2.705.391	754.162	31.613	43.820	686.750
31 „ '47	2.765.891	680.418	31.739	41.844	688.649

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenswissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
28 Febr. 1947	4.951,4	162,1	74,5	52,8	3.884,6	1.163,2
7 Mrt 1947	4.966,8	160,1	75,9	52,8	3.837,4	1.229,4
15 Mrt 1947	4.984,8	163,0	70,1	52,8	3.794,6	1.294,3
22 Mrt 1947	4.972,2	159,7	72,4	52,8	3.794,8	1.269,3

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 31 Maart 1947.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f —) Bijbank „ —) Agentsch. „ 900 }	900)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 i° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.100.000.000,—
Beleeningen: { Hoofdbank f 159.606.384,88) (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand) { Bijbank „ 2.542.581,32) Agentsch. „ 11.836.980,24 }		
	f 173.985.954,44	
Op effecten, enz.	173.646.254,28*)	
Op goederen en ceelen	339.700,16	
		173.985.954,44 *)
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvordering op den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal: { Gouden munt en gouden muntmateriaal f 520.379.864,63) Zilveren munt, enz. „ 1.549.170,04 }		521.929.034,67
Papier op het buitenland	f 56.645.300,—	
Tegood bij correspondenten in het buitenland	48.178.616,—	
Buitenlandsche betaalmiddelen	4.331.662,39	
		109.155.578,39
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		71.222.976,15
Gebouwen en inventaris		3.000.000,—
Diverse rekeningen		34.780.290,57
		f 4.514.074.734,22

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	12.377.412,28
Bijzondere reserves	23.774.634,92
Pensioenfonds	15.567.484,01
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	137.200.295,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	2.765.890.625,—
Bankassignaties in omloop	69.860,18
Rekening-courant saldo's: { 's Rijks Schatkist: f 680.418.318,84) Geblokkeerde saldo's van banken „ 31.739.140,83) Geblokkeerde saldo's van anderen „ 41.843.892,30) Vrije saldo's „ 688.648.635,39 }	
	1.442.649.977,36
Diverse rekeningen	96.544.445,47
	f 4.514.074.734,22

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

*) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 42.165.200,—
Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 151.568.866,50

ZWEEDSCHE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Overwaarde goud	Eigen	Vreemd			
28 Febr. 1947	715	453	1.693	406	174	94	182
7 Mrt 1947	643	408	1.699	399	233	94	182
15 Mrt 1947	610	386	1.676	381	259	94	182
22 Mrt 1947	610	386	1.605	381	225	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandsche banken	
		Totaal	Staat	Banken			
28 Febr. 1947	2.678	822	506	260	230	179	2
7 Mrt 1947	2.615	840	521	264	230	184	3
15 Mrt 1947	2.514	905	733	110	230	188	3
22 Mrt 1947	2.476	697	607	33	230	192	2

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in miljoenen guldens).

Actief	data	10-3-'47	17-3-'47	24-3-'47	31-3-'47	Passief	data	10-3-'47	17-3-'47	24-3-'47	31-3-'47
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto		— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	Kapitaal		20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht		—	—	—	—	Reservefonds		12,4	12,4	12,4	12,4
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Febr. 1947		2.100,0	2.100,0	2.100,0	2.100,0	Bijzondere reserves		23,8	23,8	23,8	23,8
Beleeningen		152,2 ²⁾	152,4 ²⁾	170,4 ²⁾	174,0 ²⁾	Pensioenfonds		15,6	15,6	15,6	15,6
Voorschotten aan het Rijk		—	—	—	—	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		139,4	137,3	137,2	137,2
Boekvoordering op den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 20 Februari 1947		1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)		2.722,4	2.708,9	2.705,4	2.765,9
Munt en muntmateriaal:						Bankassignaties in omloop		0,1	0,1	0,2	0,1
Gouden munt en gouden muntmateriaal		520,4	520,4	520,4	520,4	Rekening-courant saldo's:					
Zilveren munt, enz.		1,4	1,4	1,5	1,6	's Rijks Schatkist		708,4	741,9	754,2	680,4
Papier op het buitenland		40,0	41,3	45,1	56,6	Geblokkeerde saldo's van banken		47,1	31,0	31,6	31,7
Tegoe bij correspondenten in het buitenland		64,1	82,6	74,9	48,2	Geblokkeerde saldo's van anderen		43,1	42,7	43,8	41,8
Buitent. betaalmiddelen		4,9	4,9	4,8	4,3	Vrije saldo's		680,0	697,3	686,7	688,7
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		70,9	70,9	71,9	71,2	Diverse rekeningen		96,1	96,3	96,4	96,5
Gebouwen en inventaris		3,0	3,0	3,0	3,0						
Diverse rekeningen		51,5	40,4	35,3	34,8						
		4.508,4	4.527,3	4.527,3	4.514,1			4.508,4	4.527,3	4.527,3	4.514,1
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen		¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten		152,5	151,5	150,7	151,6
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)		²⁾ 42,2	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2						

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat			
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitschland	
27 Febr. 1947	94.817	133.035	59.449	54.000		426.000
6 Maart 1947	82.817	132.430	59.449	67.500		426.000
13 Maart 1947	82.817	134.030	59.449	70.600		426.000
20 Maart 1947	82.817	131.009	59.449	69.700		426.000
Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's				
		Totaal	Staat	Diversen		
27 Febr. 1947	737.692	54.626	831	53.795		
6 Maart 1947	747.922	58.315	780	56.860		
13 Maart 1947	745.728	60.153	778	58.417		
20 Maart 1947	740.635	58.534	779	56.611		

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.		
						5 Mrt '47	0,2
12 Mrt '47	0,2	1.449,3	1.450	1.385,4	64,8		
19 Mrt '47	0,2	1.449,4	1.450	1.386,8	63,4		
26 Mrt '47	0,2	1.449,3	1.450	1.390,7	59,5		
Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
5 Mrt '47	0,8	343,3	12,1	18,6	425,2	9,8	319,0
12 Mrt '47	0,8	314,4	12,4	19,7	393,7	9,7	289,4
19 Mrt '47	0,7	333,5	11,4	18,7	409,3	10,2	307,7
26 Mrt '47	0,6	322,0	11,1	16,8	391,4	10,6	286,4

EMISSIES IN 1947.

(Reële bedragen in duizenden guldens).

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Nieuw geld
Januari	2.742.975	750	2.743.725	2.742.725	1.000
Februari	3.463	600	4.063	2.458	1.605

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN JANUARI EN FEBRUARI 1947¹⁾

(Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt.).

Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reël)	Rente voet	Loop-tijd
Januari.					
Obligaties.					
Overheid.					
Nederlandsche Staatsleening 1947 (conversie)	2.742.635 ²⁾	100	2.742.635	3-3½ ³⁾	40 ⁴⁾
Particulieren.					
N.V. Metaalwarenfabriek „Drenthina“ Hoogeveen	250	100	250	4	20 ⁵⁾
Ver. tot Exploitatie v. h. Gebouw voor Chr. Bel. „Het Tehuis“, Groningen (conversie)	90	100	90	3½	20
Aandelen.					
Kon. Ned. Papierfabriek, Maastricht	750	100	750		
Februari.					
Obligaties.					
Overheid.					
Gemeente Apeldoorn (conversie)	2.458	100	2.458	3	22
Particulieren.					
De Korenschoof N.V., Utrecht	1.000	100½	1.005	3½	20 ⁵⁾
Aandelen.					
Internationale Kunststoffen Industrie N.V., Voorschoten	600 ⁶⁾	100	600		

¹⁾ Aansluitend op de emissiestatistiek in „E.-S.B.“ van 15 Januari 1947, blz. 58.

²⁾ Ter conversie werd aangeboden f 2.746.201.700. Voor een bedrag van f 3.567.100 is hieraan niet deelgenomen; dit bedrag werd geboekt op een 2½ pCt. conversierekening, welke 5 jaar blijft geblokkeerd.

³⁾ De leening draagt tot 15 Februari 1957 een rente van 3 pCt. en van dien datum af 3½ pCt. 's jaars.

⁴⁾ Het Rijk is te allen tijde bevoegd tot aflosbaarstelling à pari of tot versterkten inkoop over te gaan.

⁵⁾ Van 1951 af mag te allen tijde tot versterkte of vervroegde aflossing worden overgegaan.

⁶⁾ Na 1 Maart 1952 mag te allen tijde tot vervroegde aflossing à pari worden overgegaan.

⁷⁾ Aandelen B. Bij de oprichting in Februari 1947 werden boven-dien geplaatst tegen volstorting in contanten f 100.000 aandelen A en f 100.000 aandelen B

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Ruilen-landsche deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op den Staat
13 Febr. 1947	31.035	7.833	5.007	237	738	49.648
20 „ 1947	30.518	8.266	4.383	272	611	49.228
27 „ 1947	30.281	8.470	4.165	318	650	49.533
6 Maart 1947	27.721	8.486	4.570	353	694	50.808
13 „ 1947	27.686	10.299	4.131	327	689	52.932
20 „ 1947	27.702	10.010	3.923	332	725	52.607
27 „ 1947	27.722	9.787	3.543	285	775	53.582

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾	
13 Febr. 1947	637	160.854	74.089	5	5.210	600
20 „ 1947	637	160.397	73.876	2	4.945	599
27 „ 1947	637	161.630	74.452	5	5.508	595
6 Maart 1947	637	163.351	75.348	2	6.270	590
13 „ 1947	637	163.215	75.142	3	6.406	588
20 „ 1947	637	162.396	74.733	3	6.011	587
27 „ 1947	637	162.738	74.690	1	6.357	585

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	22 Maart 1947	15 Maart 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 738.610.085,79	f 723.934.501,64
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 4.702.841,05	„ 3.861.026,80
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldleening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 356.691.728,87	„ 410.808.513,76
Voorschotten op ultimo Februari 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	„ 82.230.820,24	„ 82.230.820,24
Vordering in rek.-courant op Nederlandsch-Indië	„ 621.674.649,47	„ 623.860.261,92
Suriname	„ 35.846.962,56	„ 35.794.462,56
Curacao	„ 5.124.583,01	„ 5.074.583,01
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 513.800.059,05	„ 532.000.315,33

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND IN 1946¹⁾.
(incl. pakketpost en diamant).

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo	
	Gewicht ton	Waarde × 1.000 gld. ²⁾	Gewicht ton	Waarde × 1.000 gld.	Waarde × 1.000 gld.	
Januari	782.942	728.149	139.828	19.840	— 549.772	
Februari	752.626		140.598	27.847		
Maart	872.039		235.041	46.081		
April	932.626		230.503	43.228		
Mei	734.107		284.766	41.381		
Juni	844.461		138.885	244.884		40.591
Juli	1.055.963		213.615	340.172		66.125
Augustus	1.337.368		208.735	389.239		63.057
September	1.194.834		203.567	314.223		95.257
October	1.131.405		215.212	483.826		113.672
November	1.090.942		239.770	613.816		128.081
December	1.035.614		224.981	502.274		130.030
Totaal 1946	11.763.927	2.172.914	3.919.167	815.190	— 1.357.724	
Totaal 1938	22.781.619	1.458.528	14.430.706	1.073.788	— 384.740	
Totaal 1937	23.515.619	1.604.283	16.023.828	1.199.020	— 405.263	

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.

²⁾ De prijzen, gebruikt bij de waardeberekening van den invoer, zijn in een aantal gevallen fictief, waardoor het hier vermelde waarde-cijfer te laag is. Het C.B.S. heeft echter correcties berekend, waaruit blijkt, dat de totale waarde van den invoer over 1946 met 159,6 miljoen gld. dient te worden verhoogd, waardoor deze tot een bedrag van 2.332,5 miljoen gld. oploopt.

Verplichtingen	22 Maart 1947	15 Maart 1947
Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 633.652.600,—	f 631.652.600,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2100.000.000,—	„ 2100.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks, bij De Nederlandsche Bank is geplaatst nihil)	„ 6273.200.000,—	„ 6239.700.000,—
Daggeldleeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 148.500.496,—	„ 149.365.893,—
Schuld op ultimo Februari 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlandsch-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 32.437.286,06	„ 24.045.519,39
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 406.066.363,60	„ 431.942.275,11
Andere staatsbedrijven	„ 3.549.943,66	„ 3.549.943,66
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3189.914.818,82	„ 3169.863.171,63

UITVOER VAN LANDBOUWPRODUCTEN UIT INDONESIË¹⁾.
(in 1.000 kg netto)

Producten	Aug./Dec. 1945	Jan./Juni 1946	Juli/Oct. 1946	Ongecontroleerde uitvoer via Singapore Jan./Juni 1946
Rubber	1.960	9.000	29.356	44.704
Aetherische oliën	—	59	110	—
Agave	73	383	195	—
Cacao	—	41	—	—
Cassavemeel	161	159	973	—
Copra	98	7.430	22.364	12.739
Djarakpitten	—	223	—	—
Kapok	122	1.205	412	—
Kemirnoten	—	40	—	—
Kinabast	—	—	1.524	—
Koffie	—	369	1.177	4.230
Kruidnagelen	—	17	—	—
Nootmuskaat	—	66	330	—
Foelie	—	11	58	—
Peper	—	787	1.902	4.101
Tabak (blad)	—	44	14	—
Tabak (krossok)	—	31	40	1.072
Thee	—	65	167	281
Vezelsoorten n.a.g.	—	70	—	—
Vanille	—	0,3	—	—
Rottan	—	204	734	2.661
Suiker	—	—	—	3.148
Cocosolie	—	—	—	1.090
Aardnoten	—	—	—	617
Gambir	—	—	—	959

¹⁾ Ontleend aan het „Centraal Kantoor voor de Statistiek”, afd. landbouwstatistiek, Batavia. De cijfers hebben betrekking op den uitvoer van het „Nederlandsch-Indisch Rubberfonds” (Nirub) en van de „Nigieo”.

Vacatures

Bij een Industriële Vakgroep, gevestigd te Amsterdam, is voor een

jurist met sociale en economische ervaring

de functie vacant van adjunct-secretaris, met vooruitzicht om, na gebleken geschiktheid en na volledig te zijn ingewerkt, den huidige secretaris op te volgen.

Voor het vervullen van deze functie wordt de inzet van de geheele werkkraft verlangd.

Brieven met volledige inlichtingen en referenties, vergezeld van een foto, opder no. 871 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

GEMEENTE 'S-GRAVENHAGE

Bij een groot Gemeentelijk Bedrijf kan aan de afdeling Secretariaat en Arbeidszaken

een jurist of ecomisch drs (30-35 jaar)

worden geplaatst, voorloopig in den rang van Commies.

Salaris: Gehuwd f 3511,— — f 4.381,— per jaar
Ongehuwd f 3391,— — f 4261,— per jaar
5 twee-jaarlijksche verhoogingen.

Salaris naar bekwaamheid.

Schriftelijke sollicitaties voor 15 April 1947, onder nummer 70, te zenden aan den Directeur van het Gemeentelijk Bureau voor Personeelsvoorziening, Waldeck Pyramontkade 120, 's-Gravenhage.

BIJ GROOTE VERKOOPORGANISATIE

kunnen geplaatst worden:

a. een hoofdboekhouder,

geheel zelfstandig werker, die tevens leiding kan geven. Goede theoretische opleiding (minstens Staatspraktijkdiploma of M.O. Boekhouden) en ruime ervaring in moderne bedrijfsadministratie vereischt.

b. een bekwaame kracht

voor werkzaamheden op het gebied van statistiek en marktanalyse. Acte M.O. Economie gewenscht.

c. enkele jonge administratieve krachten

met goede schoolopleiding, praktijkdiploma boekhouden en Staatspraktijkdiploma boekhouden (eventueel gevorderde studie voor dit examen).

Uitvoerige sollicitaties, waarbij duidelijk wordt aangegeven naar welke der bovengenoemde functies men solliciteert en, voor gehuwden: of men eventueel een ruilwoning heeft aan te bieden, worden ingewacht onder nr. E.S.B. 766 bij het Alg. Advertentiebur. A. de la Mar Azn. te Amsterdam.

OVERHEIDSINSTELLING te Amsterdam vraagt

eenige juristen

Kennis van den effectenhandel strekt tot aanbeveling. Br. onder no. 2822 F.O. aan Adv.-kantoor De Bussy, Rokin 62, Amsterdam-C.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Zaterdag 5 April a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten.

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (6 lijnen)

N.V. LANKHORST TOUWFABRIEKEN

SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

International Business Machines Corporation New York kondigt 2 belangrijke nieuwe machines aan:

1. IBM Calculating Punch, Type 602,

2. IBM Proof Machine, Type 801.

Vraagt nadere inlichtingen aan:

Internationale Bedrijfsmachine Mij N.V.

Frederiksplein 34, Amsterdam-C., Tel. nrs. 33406, 33656, 31856

Uw toekomst is veilig

met een polis van de

Algem. Friesche Levensverzekering-Mij
of de

Groot-Noordhollandsche

LEEWARDEN van 1845

AMSTERDAM
v. Brienenhuis